

Statistická šetření ekologického zemědělství

Základní statistické údaje (2015)

TÚ 4212/2016

Výstup č. 2

Odpovědný řešitel: Ing. Hana Šejnohová, Ph.D.

Spoluřešitelé: Ing. Ivana Darmovzalová

Ing. Jana Peterková

Ing. Mgr. Lucie Rádlová

Brno, září 2016

Obsah

Seznam tabulek.....	3
Seznam grafů	5
Seznam zkratk.....	6
Úvod zprávy	8
Metodika sběru dat.....	9
Část I. Základní statistické údaje za rok 2015.....	12
1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu	12
1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství.....	13
1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2015	14
1.3 Velikostní struktura ekofarem	15
1. 4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění	17
2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách	21
3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách.....	28
4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	33
5. Další informace o ekologických farmách.....	37
5.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2015)	37
5.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2014)	37
5.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2014).....	38
Část II. Prodej a užití produkce ekofarev v roce 2014	41
6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2014).....	41
6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarev.....	42
6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarev.....	46
7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarev (rok 2014)	50
7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu	50
7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem.....	50
7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách	56
8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách (rok 2014)	59
8.1 Zpracování bioproduktů na farmách	59
9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	61
9.1 Základní dotace na plochu.....	62
9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV.....	65
Závěr zprávy.....	66

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2015).....	12
Tab. 2 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2015).....	14
Tab. 3 Procentní srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (1999–2015)	14
Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2015	15
Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2014 a 2015.....	16
Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2015.....	17
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015	18
Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2015.....	20
Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – základní komodity	23
Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – zelenina a jahody	24
Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – pícniny	25
Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2015 – trvalé kultury	25
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2015 – trvalé travní porosty	26
Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2013 a 2014 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2014	27
Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2014 a 2015.....	29
Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2014 a 2015	30
Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2014 a 2015.....	32
Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2014 a 2015.....	33
Tab. 19 Výrobci biopotravin dle druhu převažující ekonomické aktivity v letech 2014 až 2015	35
Tab. 20 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2015	36
Tab. 21 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2013 a 2014.....	38
Tab. 22 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2013 a 2014.....	40
Tab. 23 Výsledky souboru FADN ekologického zemědělství – vstup pracovní síly v AWU/100 ha	40
Tab. 24 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2014 a srovnání s plánovanou produkcí	45
Tab. 25 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2014 a srovnání s plánovanou produkcí	49
Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2014 - obiloviny	53
Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2014 – ostatní.....	54
Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2014	56
Tab. 29 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2014).....	57
Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2014).....	57
Tab. 31 Počet a zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v roce 2014 a 2015.....	60
Tab. 32 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2015	62
Tab. 33 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)	64

Tab. 34 Zažádané platby plochu v roce 2015	65
Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2015	65

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2015).....	13
Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015.....	18
Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2015 (%)	26
Graf 4 Podíl prodeje produkce z EZ u vybraných kategorií plodin v roce 2014 (%)	44
Graf 5 Podíl prodeje produkce z ekologického zemědělství u vybraných kategorií produktů ŽV v roce 2014 (%)	48
Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2014 (%)	50
Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2015)	63

Seznam zkratek

AEO	agroenvironmentální opatření
AEKO	agroenvironmentální klimatická opatření
AG	akciová společnost (Aktientgesellschaft)
AWU	Annual Work Unit (počet pracovníků přepočtených na plný úvazek)
BIO	označení produktu získaného v ekologickém zemědělství
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	ekologické zemědělství
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)
FADN	Zemědělská účetní datová síť
FSS	Strukturální šetření v zemědělství (Farm Structure Survey)
ha	hektary (měrná jednotka)
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
HV	hospodářský výsledek
IČ	identifikační číslo
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
kg/kg ž. v.	kilogramy/kilogramy živé váhy (měrná jednotka)
KO	kontrolní organizace
ks	kusy (měrná jednotka)
KZ	konvenční zemědělství
l	litry (měrná jednotka)
LAKR	léčivé, aromatické a kořeninové rostliny
LFA	Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti pro zemědělství)
LPIS	veřejný registr půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
n. a.	data nemají smysl (not applicable)
n. d.	data neexistují (no data)
NACE	klasifikace ekonomických činností (dříve OKEČ)
OP	orná půda
PO	přechodné období
PRV	Program rozvoje venkova
REP	Registr ekologických podnikatelů
RRD	rychle rostoucí dřeviny
RV	rostlinná výroba
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
t	tuny (měrná jednotka)
TK	trvalé kultury
TTP	trvalé travní porosty
TÚ	tematický úkol
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací

VDJ	velká dobytčí jednotka
ZOP	zkrmuující objemnou píci
z. p.	zemědělská půda
ZPF	zemědělský půdní fond
ŽV	živočišná výroba

Úvod zprávy

Tato zpráva je výstupem tematického úkolu s názvem „Statistická šetření ekologického zemědělství (ekologické farmy – bioprodukce, zpracování, odbyt a trh s biopotravinami)“, zpracovávaného každoročně již od roku 2007. Zadavatelem úkolu je Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), odbor environmentální a ekologického zemědělství. Hlavním cílem úkolu je:

- a) sběr údajů ze všech ekofarek potřebných ke splnění povinných závazků vůči Evropské komisi dle nařízení Rady (ES) 834/2007 (tj. vyplnění statistických informací o ekologickém zemědělství, které jsou definovány Eurostatem a jsou povinné pro všechny členské státy),
- b) sběr údajů k analýze rozsahu zpracování, odbytu a trhu s biopotravinami v České republice včetně vývozu a dovozu bioproduktů a biopotravin,
- c) sběr informací nutných z pohledu MZe k hodnocení vývoje sektoru a implementované politiky.

Tato zpráva je druhým výstupem výše zmíněného tematického úkolu a obsahuje zejména základní statistické údaje o ekologickém zemědělství v ČR (tj. údaje o rozloze, pěstovaných plodinách, počtech zvířat, objemu rostlinné a živočišné bioprodukce a způsobech jejího uplatnění) včetně dalších informací popisujících vývoj ekologického zemědělství v ČR.

Zpráva je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním statistickým ukazatelům ekologického zemědělství (EZ), ve kterých je v pěti kapitolách popsán historický vývoj EZ, rozsah rostlinné a živočišné bioprodukce, počet registrovaných subjektů a doplňkové informace k ekofarmám týkající se rozsahu souběhu s konvenčním hospodařením, ziskovosti ekofarek a zaměstnanosti na ekofarmách. Druhá část zprávy se zaměřuje spíše na údaje o odbytu, tj. informace o způsobech uplatnění bioprodukce včetně identifikace realizačních cen, rozsahu zpracování na ekofarmách a významu prodeje ze dvora. Zprávu uzavírá kapitola popisující rozsah veřejných finančních prostředků směřujících do sektoru EZ v posledních letech.

Metodika sběru dat

Tato zpráva vychází, zpracovává a analyzuje informace a data ze tří hlavních zdrojů:

- z Registru ekologických podnikatelů (REP) – texty a údaje v tabulkách kapitol 1 a 4 za rok 2014 a 2015,
- statistického šetření na ekologických farmách realizovaného ÚZEI každoročně od roku 2007; podklad pro ostatní kapitoly zprávy s výjimkou kapitoly 9 (tato vychází z informací MZe – Odbor řídicí orgán PRV a Odbor environmentálních podpor PRV),
- celkového seznamu osob podnikajících v EZ k 31. 12. 2014 (texty a tabulky kapitol 1 a 4 – údaje do roku 2014 včetně).

Metodika statistického šetření ÚZEI

Sběr statistických dat z ekofarem je v současné době prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi, které jsou pověřeny MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Jedná se o následující kontrolní organizace: KEZ o.p.s. se sídlem v Chrudimi, ABCERT AG se sídlem v Jihlavě, Biokont CZ, s. r. o. se sídlem v Brně a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o. se sídlem v Praze.

Data jsou sbírána inspektory jednotlivých kontrolních organizací přímo na farmě při provádění řádné kontroly. Data použitá v této zprávě byla zjišťována v průběhu roku 2015. Podkladem pro sběr je dotazník zpracovaný ÚZEI, který je každoročně aktualizován dle požadavků Evropské komise/Eurostatu a MZe. Mezi povinné statistické údaje dle aktuální EU legislativy patří:

- počty subjektů registrovaných v EZ ke konci roku (ekozemědělci, výrobci, distributoři, dovozci a vývozci ze/do třetích zemí a ostatní subjekty jako např. výrobci krmiv a osiv),
- data o výměrách plodin v EZ (členění na plochy v přechodném období, v ekologickém režimu a celkem) a rostlinné bioprodukci,
- data o počtu zvířat v EZ a živočišné bioprodukci,
- údaje o počtech výrobců biopotravin a zaměření jejich výroby.

Pro sběr dat je používána webová aplikace, pomocí které mohou inspektoři online vkládat data o farmách přímo do databáze. Tato aplikace, která je v provozu již od roku 2009, velmi usnadnila, s ohledem na rostoucí počet ekologicky hospodařících zemědělců, sběr dat. Další nespornou výhodou je možnost kontroly ze strany ÚZEI a případných oprav nebo doplnění informací od jednotlivých kontrolních organizací.

Dotazník pro rok 2015 zahrnoval následující okruhy:

Část I. – Základní statistická data

- a) základní informace o farmě (identifikace farmy včetně data registrace v EZ),
- b) informace o rostlinné výrobě a její produkci na farmě zahrnující plochy pěstovaných plodin v rozdělení na plochy v přechodném období a plně ekologické a objem celkové bioprodukce z ekologických ploch,
- c) informace o živočišné výrobě a její produkci na farmě (počet zvířat dle základních kategorií chovaných na ekofarmě a objem celkové bioprodukce z těchto zvířat),
- d) informace o farmě (informace o tom, zda je farma celá v EZ a pokud není, jestli má zemědělskou půdu nebo hospodářská zvířata v konvenci, informace o počtu pracovníků na farmě,

hospodářském výsledku v předchozím roce, zda farma v předchozím roce již mohla prodat nějakou svoji produkci s certifikátem jako bioprodukt).

Část II. – Data o prodeji a uplatnění produkce ekofarem

(Pozn. tuto část dotazníku vyplňovaly pouze ekofarmy, které mohly prodat v roce 2014 nějakou svoji produkci již jako bioprodukt).

- e) celková rostlinná a živočišná produkce realizovaná v roce 2014 a její uplatnění (objem skutečné celkové produkce vyprodukované na ekofarmě a určení jejího uplatnění – buď prodej na domácím trhu nebo export, a to jako bioprodukt nebo produkt konvenční anebo jako spotřeba v rámci farmy například jako krmivo, osivo/sadba, vlastní spotřeba, případně zpracování na farmě pro výrobu ekologických osiv, krmiv či biopotravin),
- f) způsob prodeje pěti nejdůležitějších bioproduktů (určení prodaného objemu, hlavní distribuční cesty a realizované ceny),
- g) rozsah faremního zpracování a přímého prodeje z farem (identifikace farem, které realizují zpracování a/nebo přímý prodej na ekofarmě, specifikace takto realizovaných bioproduktů a podíl této činnosti na celkovém obrátu farmy).

Při využívání výsledků prezentovaných v této zprávě je třeba vzít v úvahu následující:

- a) Dle údajů evidencí v Registru ekologických podnikatelů (REP) hospodařilo k 31. 12. 2015 ekologicky 4 096 ekozemědělců (4 115 včetně 19 provozoven), a to na výměře 494 661 ha. Dominovaly trvalé travní porosty (TTP) se 407 448 ha, výměra orné půdy se zvýšila výrazně na 64 529 ha a plocha trvalých kultur (sady, vinice, chmelnice a jiné trvalé kultury) poklesla na 6 839 ha. Ostatní plochu (167 ha) evidovanou v LPIS zaujímaly kultury typu školka, porost rychle rostoucích dřevin, zalesněná půda a jiná kultura (viz Tab. 4). Další 4 ha tvořily rybníky. Údaje z REP, které byly podkladem pro vybrané tabulky (především plochy ekologického zemědělství dle krajů, počty ekologických zemědělců atd.) byly exportovány k 13. 1. 2016. Tyto údaje (k 31. 12. daného roku) jsou každým dnem aktualizovány a z tohoto důvodu se mohou lišit od údajů exportovaných dříve nebo později od tohoto data exportu. Zbylou výměru tvořily plochy, na které zemědělec nepobírá dotace (např. zahrady, plochy rozptýlené zeleně, meze apod.). Tyto plochy nejsou evidovány v rámci veřejného registru půdy (LPIS) a činily v roce 2015 cca 15 715 ha (včetně 37 ha rybníků). Plocha mimo LPIS je zahrnuta v Tab. 1, Tab. 2, Tab. 3 a Tab. 4. S plochou mimo LPIS se naopak nepočítá při rozdělení půdy do krajů, dle typu kultury a dle velikosti farem v Tab. 5, Tab. 6, Tab. 7 a Tab. 8. Naproti tomu v šetření ÚZEI bylo zahrnuto 4 109 respondentů s celkovou výměrou půdy 483 370 ha v ekologickém zemědělství. Trvalé travní porosty zaujímaly 411 199 ha, orná půda 65 479 ha a trvalé kultury 6 692 ha. Toto šetření však nezahrnuje pouze zemědělsky využívanou půdu.

MZe získává údaje nově online z REP (případně od kontrolních organizací v EZ z jejich evidence k 31. 12. daného roku). ÚZEI organizuje samostatné šetření z důvodu potřeby většího detailu zjišťovaných dat (např. pěstování jednotlivých plodin), a toto šetření probíhá v průběhu celého roku. V šetření ÚZEI jsou tedy zahrnuti i zemědělci, kteří sice k 31. 12. již ekologicky nebyli hospodařili, ale v průběhu roku u nich byla provedena řádná inspekce a vyplněn dotazník. V šetření ÚZEI je tak zachycen stav ke dni kontroly a nikoli k 31. 12. daného roku.

- b) Údaje o objemu bioprodukce za rok 2015 (viz kapitola 2 a 3) se mohou lišit od skutečně vyprodukovaného objemu. Je to způsobeno tím, že údaje o bioproduktu byly sbírány v průběhu daného roku (tj. od jara do podzimu 2015 v rámci inspekce na farmě), tedy u některých farem

ještě před vlastní sklizní a ekozemědělec svoji produkci pouze dopředu odhadoval. Důvodem je povinnost odeslat statistické údaje na Eurostat nejpozději k 1. 7. následujícího roku (tj. data za bioprodukci v roce 2015 nejpozději k 1. 7. 2016).

- c) Sběr údajů o reálné uskutečněné produkci zpětně je také prováděn, a to v rámci následného sběru dat (tedy v průběhu roku 2016 jsou sbírána reálná data za rok 2015).

Část I. Základní statistické údaje za rok 2015

Cílem této části zprávy je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR (tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2015 a dále o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na ekofarmách v roce 2015).

1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu

Dle údajů z Registru ekologických podnikatelů (REP) k 31. 12. 2015 hospodařilo ekologicky 4 115 ekofarem (cca 9 % zemědělských podniků v ČR)¹, a to na celkové výměře 494 661 ha, což představuje podíl 11,7 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR (viz Tab. 1).

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2015)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ ²⁾	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001 ¹⁾	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1

¹⁾ Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva odlišné oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha.

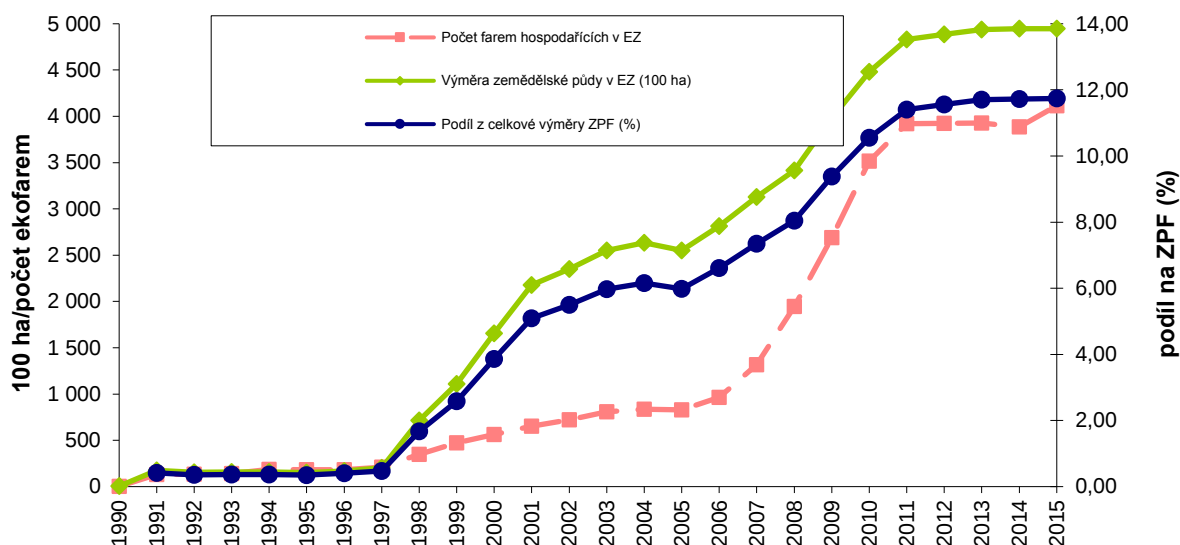
²⁾ Počet farem je uveden včetně poboček.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

¹ Počet všech zemědělských podniků odpovídá počtu všech zemědělsky aktivních subjektů s velikostními parametry odpovídajícími prahovým hodnotám AGC 2000 (ČSÚ - Zemědělský registr).

V roce 2015 se pro zemědělce otevřela možnost vstupu do nových závazků opatření „Ekologické zemědělství“ podle podmínek Programu rozvoje venkova 2014–2020. Nově bylo opatření Ekologické zemědělství (Nařízení vlády č. 76/2015) oddělené od Agroenvironmentálně-klimatických opatření (Nařízení vlády č. 75/2015) a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků. Dostavil se očekávaný nárůst počtu ekofarem, a to o 230. Plochy obhospodařované ekologickými zemědělci také vzrostly, a to o 690 ha. Celkový vývoj počtu farem, podílu z celkové výměry zemědělského půdního fondu (ZPF) a výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn níže (viz Graf 1).

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2015)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy v EZ stále dominují trvalé travní porosty, v roce 2015 s výměrou přes 407 tis. ha (viz Tab. 2). Jejich plocha se však v rámci celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy již výrazně nezvyšuje a jejich podíl na celkové výměře v EZ zůstává okolo 82 % (viz Tab. 3). Od roku 2004 vzrostla plocha orné půdy v EZ téměř trojnásobně. V roce 2008 přesáhla výměra orné půdy (OP) 10 %, a od té doby kolísá kolem 11–12 %. V roce 2015 vzrostl podíl výměry OP na 13 % a jednalo se historicky o nejvyšší podíl OP v rámci ploch EZ (meziroční navýšení ploch o 14,4 %). Od roku 2004 vzrostla plocha trvalých kultur (TK) téměř sedminásobně na více než 7 800 ha v roce 2013. Po setrvalém nárůstu ploch TK byl v roce 2014 i 2015 zaznamenán pokles těchto ploch (meziroční pokles o 935 ha, tedy o 12 %). V rámci TK, stejně jako v předchozích letech, převládaly ovocné sady s 67,1 %, vinice zaujímaly 13,7 % ploch a chmelnice 0,2 % ploch. Nově byla v rámci TK zahrnuta také kategorie „jiná trvalá kultura“ (krajinný sad), která tvořila 19 % z plochy TK v ČR (cca 1 300 ha).

Tab. 2 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2015)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899
Trvalé kultury	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616
Celková plocha	110 755	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890
Užití půdy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Meziroční změna 2015/14 (%)
Orná půda	35 178	44 906	54 717	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	14,42
Trvalé travní porosty	281 596	329 232	369 057	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	-1,26
Trvalé kultury	3 105	4 331	5 939	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	-12,03
Ostatní plochy ¹⁾	21 753	19 937	18 054	18 157	17 215	17 615	17 159	15 845	-7,66
Celková plocha	341 632	398 406	447 767	482 927	488 483	493 896	493 972	494 661	0,14

¹⁾ Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

Tab. 3 Procentní srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (1999–2015)

Užití půdy	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2015
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,44	7,70	8,14	10,30	12,28	11,42	13,05
Trvalé travní porosty	86,72	90,86	82,34	82,43	82,43	83,54	82,37
Trvalé kultury	0,32	0,36	0,32	0,91	1,54	1,57	1,38
Ostatní plochy	0,52	1,08	9,19	6,37	3,76	3,47	3,20
Celková plocha	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2015

Celková výměra plochy v EZ vzrostla meziročně o 690 ha, tedy pouze o 0,1 %. Výrazně se zvýšila výměra orné půdy, a to o více než 8 000 ha (nárůst o 14,4 %). Tento nárůst byl způsoben zejména zřízením nové kategorie v rámci orné půdy v evidenci půdy LPIS, tj. travní porost, který je využíván k pěstování trav nebo jiných píceňin po dobu kratší než 5 let. Ostatní kategorie dle užití půdy zaznamenaly pokles ploch. U trvalých travních porostů klesla plocha o více než 5 tis. ha (o 1,3 %). Výrazně se snížila plocha trvalých kultur, a to o více než 900 ha (o 12 %). Je ale třeba zmínit, že v rámci trvalých kultur je nově kromě sadů (intenzivních a extenzivních), vinic a chmelnic rozlišována ještě jiná trvalá kultura, která zahrnuje zejména krajinnotvorné sady, u kterých není základním účelem

produkce ovoce, ale zachování odrůdové rozmanitosti a krajinného rázu (cca 1 300 ha). Výměra intenzivních a ostatních ovocných sadů tedy meziročně zásadně poklesla, o 32 % (o více než 2 tis. ha). Plochy vinic také mírně klesly, o cca 7 % (téměř 80 ha). Snížily se také výměry ostatních ploch, které nejsou vedeny v rámci registru LPIS (o více než 1 300 ha). S velkou pravděpodobností se jedná právě o plochy krajinnotvorných sadů, které nově bylo možné zahrnout do evidence LPIS a žádat o dotace na tyto plochy. Struktura půdního fondu v EZ v roce 2015 je znázorněna v Tab. 4. Umožnění vstupu do nových dotačních závazků v rámci opatření „Ekologické zemědělství“ vedlo k nárůstu ploch v přechodném období (viz tabulka 4). Tyto plochy tvořily 10,1 % celkové výměry při zahrnutí pouze výměr v rámci LPIS (v roce 2010 to bylo 27 %, v roce 2012 již 12 % a v roce 2014 pouze 4,5 %).

Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2015

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	49 012,53	445 689,36	494 701,90
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	49 007,45	445 653,63	494 661,09
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	48 463,73	430 523,13	478 986,87
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	48 463,47	430 519,30	478 982,78
Trvalý travní porost	37 670,51	369 777,54	407 448,05
Orná půda	9 819,74	54 709,59	64 529,34
z toho: <i>standardní orná půda</i>	8 730,16	47 886,39	56 616,55
<i>travní porost</i>	1 061,99	6 778,76	7 840,75
<i>úhor</i>	27,59	44,45	72,04
Trvalá kultura	925,51	5 913,27	6 838,78
z toho: <i>ovocný sad (intenzivní a ostatní)</i>	533,19	4 056,79	4 589,98
<i>vinice</i>	163,88	774,71	938,58
<i>chmelnice</i>	0,00	10,58	10,58
<i>jiná trvalá kultura (krajinnotvorný sad)</i>	228,44	1 071,19	1 299,63
Ostatní plocha ¹⁾	47,71	118,90	166,61
Rybník	0,26	3,83	4,09
Půda mimo LPIS			
z toho: <i>rybník</i>	4,82	31,90	36,72
<i>ostatní plocha¹⁾</i>	543,98	15 134,33	15 678,31

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda a jiná kultura. V rámci evidence LPIS je školka a porost RRD evidován v kategorii trvalé kultury, s ohledem na zanedbatelné plochy jsou ale v této tabulce zahrnuty do ploch ostatních; školka (11,07 ha), porost RRD (30,54 ha)

Zdroj: REP, zpracoval ÚZEI

1.3 Velikostní struktura ekofarem

Česká republika dlouhodobě patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha. V roce 2001 byla zjištěna nejvyšší průměrná výměra ekofarmy, a to 333 ha. Od té doby průměrná velikost farem trvale klesala. V posledních letech byla průměrná velikost ekofarmy stabilní (v roce 2014 činila 127 ha a 126 ha v roce 2013). V roce 2015 ale průměrná velikost ekofarmy klesla na 120 ha. Snížení průměrné výměry je způsobeno zejména dělením stávajících farem na menší celky (např. dělení farmy v rámci rodiny) a v posledních letech také vstupem

nových farem s nižší výměrou. I přes výše uvedené stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 74 ha v roce 2015).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10–50 ha a podíl této kategorie se opět meziročně zvýšil na 38,4 % (nárůst o 113 farem), viz Tab. 5. Došlo k navýšení ploch u kategorií 50–100 ha a 100–500 ha (u obou dohromady o více než 9 tis. ha). V roce 2015 byl nejvyšší procentní meziroční pokles zaznamenán u kategorie 1000–2000 ha, ve které došlo k poklesu o téměř 12,5 tis. ha. Důvodem je pokles o 11 farem v této kategorii související s trendem rozdělování větších farem na menší.

Při srovnání ekofarem dle výměry je třeba přihlídnout k tomu, že je zde zahrnuta pouze půda, která je evidována v rámci registru půdy LPIS. Půda mimo tento registr činila v roce 2015 cca 15 680 ha a není zde zahrnuta. Z tabulky níže vyplývá, že zhruba čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje kolem 81 % ploch v EZ, resp. necelých 6 % farem (nad 500 ha) obhospodařuje téměř 46 % ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů.

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2014 a 2015

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2014				2015				Meziroční změna 2015/14	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet (%)	Plocha (%)
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)		
0 až < 5	405	10,5	753,3	0,2	442	10,8	865,7	0,2	9,1	14,9
5 až < 10	431	11,1	3 079,4	0,6	425	10,4	3 094,9	0,6	-1,4	0,5
10 až < 50	1 458	37,7	38 047,2	8,0	1 571	38,4	40 962,8	8,6	7,8	7,7
50 až < 100	588	15,2	41 958,2	8,8	650	15,9	46 750,0	9,8	10,5	11,4
100 až < 500	731	18,9	163 798,1	34,3	766	18,7	168 489,9	35,2	4,8	2,9
500 až < 1000	183	4,7	125 833,1	26,4	183	4,5	128 174,5	26,8	0,0	1,9
1000 až < 2000	65	1,7	85 705,4	18,0	54	1,3	73 237,6	15,3	-16,9	-14,5
2000 a více	5	0,1	17 852,0	3,7	5	0,1	17 412,4	3,6	0,0	-2,5
Celkem	3 866	100,0	477 026,6	100,0	4 096	100,0	478 987,8	100,0	5,9	0,4

Zdroj: REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Z hlediska počtu farem a rozložení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách je patrné, že plochy OP byly nejčastěji obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále také poměrně hojně v rozmezí 10–50 ha (viz Tab. 6). Podobně tomu bylo u TK, kde z celkových 803 ekofarem s TK jich hospodařilo 69 % na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (více než 39 % ekofarem), následovaná rozlohou 100–500 ha (více než 19 %). Společně tyto kategorie tvořily téměř 60 % všech farem s TTP.

Z hlediska meziroční změny počtu farem došlo k navýšení na OP téměř v každé velikostní kategorii, nejvýrazněji v kategorii 10–50 ha a u farem do 5 ha. U TTP byl zaznamenán nárůst zejména u kategorie 10–50 ha a 50–100 ha. Ubylo ale naopak velkých farem (celkem o 15) u ploch nad 500 ha. U TK vzrostl počet farem v kategorii do 5 ha, a naopak se snížil počet farem, které hospodařily na plochách nad 10 ha TK.

Z pohledu výměry bylo nejvíce ploch OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (40 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1000 ha (65 %). K meziročnímu nárůstu ploch došlo v rámci OP u téměř všech kategorií vyjma kategorie 1000–2000 ha, kde došlo k mírnému úbytku ploch. Nejvíce plochy narostly u kategorií 10–50 ha a 100–500 ha. U TTP se snížily plochy u kategorie 500–1000 ha a velmi výrazně i u kategorie 1000–2000 ha (o více než 11 tis. ha) a tento úbytek je navázán i na úbytek farem v této kategorii (došlo tedy pravděpodobně k rozdělení několika velkých

farem s TTP). U TK poklesly plochy v kategorii velikosti 10–50 ha a 50–100 ha. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán v kategorii 100–500 ha. V této kategorii ubylo více než 500 ha sadů a souvisí to zřejmě s ukončením činnosti dvou, z hlediska plochy, významných pěstitelů.

Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2015

Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK (ha)	OP				TTP				TK			
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet		Plocha	
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)
>0 až < 5	680	35,7	1 363,6	2,1	340	9,7	736,4	0,2	555	69,1	867,6	12,7
5 až < 10	363	19,1	2 589,4	4,0	347	9,9	2 547,5	0,6	97	12,1	699,8	10,2
10 až < 50	608	31,9	13 763,3	21,3	1 379	39,4	35 512,7	8,7	120	14,9	2 521,5	36,9
50 až < 100	111	5,8	7 828,3	12,1	557	15,9	39 872,4	9,8	21	2,6	1 433,6	21,0
100 až < 500	126	6,6	26 075,5	40,4	676	19,3	150 145,7	36,9	10	1,2	1 316,3	19,2
500 až < 1 000	15	0,8	10 517,1	16,3	162	4,6	113 549,0	27,9	0	0,0	0,0	0,0
1 000 až < 2 000	2	0,1	2 392,1	3,7	38	1,1	50 804,8	12,5	0	0,0	0,0	0,0
2 000 a více	0	0,0	0,0	0,0	4	0,1	14 279,5	3,5	0	0,0	0,0	0,0
Celkem	1 905	100,0	64 529,3	100,0	3 503	100,0	407 448,1	100,0	803	100,0	6 838,8	100,0

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); vlastní výpočty ÚZEI

1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění

Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje. Z hlediska výměry EZ je dlouhodobě nejvýznamnější oblastí Jihočeský kraj. V těchto pěti krajích se nacházelo téměř 60 % ploch v EZ a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofarem (242 ha v kraji Karlovarském a 166 ha v kraji Ústeckém). V minulých letech bývala průměrná velikost farem v těchto krajích i vyšší. V počtu ekologických farem vede dlouhodobě kraj Jihočeský následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským, Moravskoslezským a Zlínským. Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farem také kraj Vysočina.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofarem téměř ve všech krajích vyjma Jihomoravského. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v Plzeňském a Ústeckém kraji, dále pak ve Středočeském a Libereckém kraji a stoupl také počet farem na území Hlavního města Prahy. V devíti krajích došlo k % nárůstu ploch (nejvíce v Hlavním městě Praha, v Libereckém a Ústeckém kraji). K meziročnímu snížení ploch došlo naopak v pěti krajích, nejvíce v kraji Vysočina, Pardubickém a Olomouckém kraji. Regionální rozmístění ekofarem a jejich obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7. Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle skutečné lokality hospodaření.

Odlíšné pořadí získáme, seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR (viz Tab. 8). V roce 2015 byl celorepublikový průměr podílu výměry EZ (tj. 11,7 %; viz Tab. 1) opět překročen v osmi krajích stejně jako v předchozích letech, přičemž vysoce nad tímto průměrem s 43 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký (24 %), Moravskoslezský (20 %), Zlínský (19 %) a Ústecký (16 %). V dalších krajích (zejména důležitých produkčních oblastech) zůstává zastoupení EZ od 2,6 do 8 %.

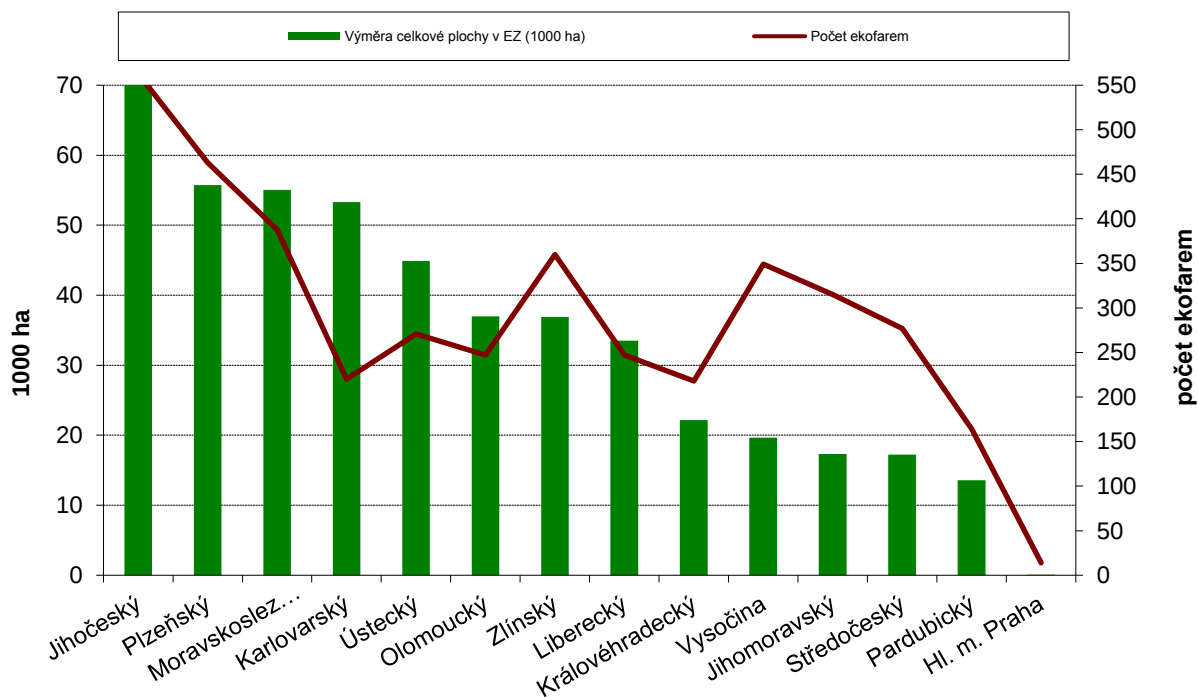
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015

Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	563	72 611,8	15,2	9 096,0	12,5	129
Plzeňský	463	55 713,1	11,6	7 751,9	13,9	120
Moravskoslezský	388	55 031,9	11,5	5 758,9	10,5	142
Karlovarský	220	53 321,7	11,1	1 586,1	3,0	242
Ústecký	271	44 888,7	9,4	5 793,1	12,9	166
Olomoucký	247	37 006,4	7,7	2 287,3	6,2	150
Zlínský	360	36 909,0	7,7	2 474,9	6,7	103
Liberecký	247	33 530,9	7,0	3 077,8	9,2	136
Královéhradecký	218	22 161,0	4,6	1 821,3	8,2	102
Vysočina	349	19 640,5	4,1	2 599,3	13,2	56
Jihomoravský	315	17 312,4	3,6	3 101,2	17,9	55
Středočeský	277	17 224,5	3,6	2 138,4	12,4	62
Pardubický	164	13 563,3	2,8	939,8	6,9	83
Hl. m. Praha	14	72,7	0,0	38,6	53,1	5
Celkem	4 096	478 987,9	100,0	48 464,5	10,1	117

¹⁾Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke krajům přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP (z evidence v LPIS). Pokud hospodářská farma na půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

²⁾Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 117 ha se tak mírně liší od průměrné výměry 120 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2014); vlastní výpočty ÚZEI

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); vlastní výpočty ÚZEI

Celková výměra ploch ekologického zemědělství v jednotlivých krajích ČR a počet ekofarem je uveden v Grafu 2. V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu téměř 8 % ploch orné půdy a 74 % ploch trvalých travních porostů. Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Moravskoslezský, Ústecký a Zlínský (viz Tab. 8). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházelo v Moravskoslezském kraji (88 %), v menší míře pak v kraji Libereckém (26 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (65 845 ha), u orné půdy v kraji Plzeňském (10 575 ha) a Jihomoravském (10 371 ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (1 979 ha), kde šlo zejména o plochy vinic.

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2015 podíl veškeré půdy v EZ na celkové z. p. v ČR 11,7 % stejně jako v letech 2014 a 2013. V Tab. 8 je však rozdělena v rámci krajů pouze půda evidovaná v registru LPIS (478 987 ha bez výměry rybníků), podíl půdy v ekologickém zemědělství se tak pohybuje okolo 11,4 %. Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2015 obhospodařováno 40,7 % TTP, 2,2 % orné půdy a 9,1 % ploch trvalých kultur (resp. cca 10 % ovocných sadů, 5 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2015

Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	53 322	4 080	49 164	75	123 964	43,0	7,6	73,8	12,3
Liberecký	33 531	1 965	31 152	382	139 521	24,0	3,1	47,0	26,4
Moravskoslezský	55 032	4 424	49 931	658	273 848	20,1	2,6	57,9	87,7
Zlínský	36 909	5 837	30 118	940	192 739	19,1	4,8	52,4	22,8
Ústecký	44 889	2 309	41 957	600	275 317	16,3	1,3	57,3	4,9
Jihočeský	72 612	6 242	65 845	511	489 367	14,8	2,0	39,6	22,8
Plzeňský	55 713	10 575	44 816	309	377 762	14,7	4,2	40,7	17,3
Olomoucký	37 006	2 474	34 233	286	278 209	13,3	1,2	60,4	7,5
Královéhradecký	22 161	2 568	19 417	173	277 099	8,0	1,4	27,3	4,0
Pardubický	13 563	1 680	11 800	84	270 566	5,0	0,9	19,2	4,4
Vysočina	19 640	7 526	11 972	139	408 737	4,8	2,4	14,6	21,9
Jihomoravský	17 312	10 371	4 944	1 979	424 577	4,1	3,0	16,4	7,4
Středočeský	17 225	4 439	12 079	692	660 383	2,6	0,8	16,7	4,8
Hlavní město Praha	73	42	20	11	19 847	0,4	0,3	2,3	1,8
Celkem	478 987	64 529	407 448	6 839	4 211 936	11,4	2,2	40,7	9,1

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

²⁾ Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); vlastní výpočty ÚZEI

2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách

Níže uvedená data o rostlinné výrobě byla získána od 4 109 respondentů a vycházejí z přímého šetření prováděného ÚZEI prostřednictvím kontrolních organizací. Dle zjištěných dat bylo v roce 2015 obhospodařováno ekologickým způsobem 483 370 ha, z toho 49 607 ha bylo v přechodném období. Orná půda zaujímal plochu 13,5 % (65 479 ha; z toho 17,2 % v přechodném období), 85,1 % tvořily trvalé travní porosty (411 199 ha; z toho 9,1 % v přechodném období) a 1,4 % představovaly plochy trvalých kultur (6 692 ha; z toho 12,9 % v přechodném období).

Hlavními plodinami na orné půdě byly podobně jako v předchozích letech pěstování pšenice (45% podíl) a obiloviny (43% podíl), viz Tab. 14; Graf 3. V rámci pěstování pšenice dominují v EZ jednoznačně víceleté pěstování (téměř 91 %), na rozdíl od konvenčního systému hospodaření, kde se 63% podílem převládají jednoleté pěstování (zejména kukuřice na siláž), viz Tab. 11. Na rozdíl od předchozích dvou let došlo v roce 2015 k nárůstu plochy obilovin o 15 %. Obiloviny jsou kategorií zabírající po pěstování druhou největší plochu OP v EZ. Podobně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly přes 46 % celkové plochy obilovin v EZ. Dalšími významnými obilovinami s podílem ploch nad 10 % byly tritikále (14,1 %), ječmen (13,3 %) a špalda (11,7 %). Obdobně jako v případě obilovin, došlo v roce 2015 ke zvýšení výměry ploch u luskovin na zrna (nárůst o 21,5 %). Takový nárůst výměry luskovin byl pravděpodobně způsoben spuštěním nového programového období 2014–2020 v rámci Programu rozvoje venkova a zavedením podmínek greeningu, do kterého se zemědělci zapojili teprve v roce 2015. V rámci luskovin dominovalo pěstování pelušky (27 %), hrachu (24 %) a sóji (18 %), na rozdíl od nižších výměr lupiny (11 %). Plochy u technických plodin zůstaly téměř na stejné hodnotě jako v předchozím roce (nárůst o necelé 1 %). Došlo ke snížení ploch kmínu (o 56 %), což zapříčinilo i pokles celkových ploch u kategorie LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), a to o 9 %. V rámci technických plodin se mírně zvýšila plocha olejnin, zejména plocha slunečnice, řepky a hořčice. Oproti předchozímu roku se snížila plocha orné půdy, na níž se pěstuje osivo a sadba (o 37 %).

Pěstování okopanin a zeleniny zůstává trvale na nízké úrovni, viz Tab. 9 a 10. Zelenina se pěstovala na 0,4 % orné půdy a oproti roku 2014 došlo k nárůstu ploch zeleniny o 105 % (zejména u hrášku na zeleno, špenátu a póru). Největší podíl ploch v rámci zeleniny byl v roce 2015 zjištěn u zeleniny plodové (51 %) s převahou dýně (včetně patisonů a cuket), které představovaly 81 % plochy. Významnou část ploch zabírala také zelenina kořenová (24 %), a to díky pěstování mrkve s 53 % a cibule (včetně šalotky) s 21 %. U okopanin došlo k poklesu ploch o 5,8 % a dominovaly stejně jako v předchozích letech brambory (86 % ploch okopanin).

Celková plocha TTP (louky a pastviny) zůstala téměř na stejné úrovni jako v roce 2014. Výměra klesla pouze o cca 0,1 % (viz Tab. 13). Rozdíl mezi plochou TTP z šetření ÚZEI a REP může být, mimo jiné, dán skutečností, že někteří dotazovaní zemědělci uvádějí i půdu, která je evidována mimo LPIS.

Plocha TK meziročně klesla o 11 % a byla tvořena převážně ovocnými sady (84 %) při zahrnutí jaderovin, peckovin, ořechů a bobulovin (resp. 76 % pouze při zahrnutí jaderovin a peckovin do ovocných sadů). V rámci ovocných sadů (nezahrnuté ořechy a bobuloviny) zaujímaly největší plochy jabloně (41 %), švestky (26 %), třešně/višně (11 %) a také meruňky s 10 % podílem. Z ořechů dominoval vlašský ořech a z bobulovin černý a červený rybíz a maliny. Vinice zabíraly výměru 15,3 % z trvalých kultur a plocha chmelnic byla i nadále zanedbatelná (viz Tab. 12).

Objem odhadované ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2015 dosáhl 1 404 tis. tun (pokles o cca 65 tis. tun, tj. o 4,4 % proti roku 2014), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila 87 % (tj. 1 226 tis. tun sena z TTP a dalších 92 tis. tun

sena z pícnin na OP). Celková produkce jen z orné půdy činila 169,7 tis. tun (12% podíl), z toho cca 39 % tvořila produkce obilovin (65,9 tis. tun) a 54 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosáhly největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice a oves (tvořily téměř 45 % celkové produkce obilovin). Kromě kukuřice na zrno, kde došlo k navýšení hektarového výnosu (o 16 %), nedošlo v roce 2015 u jiných obilovin uvedených v Tab. 9 k zásadním změnám ve výnosu. Nižší výnos proti předchozímu roku byl zjištěn u zeleniny (o 20 %, rozdíl byl nejpatrnější u kategorie ostatní plodová zelenina, ostatní listová zelenina a okurky nakladačky) a u pícnin (o 5 %). Naopak k meziročnímu navýšení hektarového výnosu došlo u okopanin (o 12 %) a luskovin na zrno (o 9 %).

Celková produkce u trvalých kultur dosáhla 8 623 tun (meziroční navýšení o 4 %). Z tohoto množství připadá 61 % na ovocné sady (jádroviny, peckoviny) a vinice 36 % (meziroční navýšení produkce o 49 %, kdy důvodem byla nízká produkce v předchozím roce, uvedená jedním významným pěstitelem vína). V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (54% podíl), následovaly švestky (17% podíl) a meruňky (9% podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2014 snížil nepatrně z 1,26 t/ha na 1,24 t/ha. Výnos zůstává stále na nízké úrovni. Důvodem jsou především rozsáhlé plochy mladých sadů, které ještě nezačaly plodit a také nižší plodnost starších sadů. Nově byla také zřízena v rámci dotační zemědělské politiky kategorie „krajinotvorný sad“, kde není stanovena podmínka prokazování produkce. Plochy těchto sadů jsou zahrnuty v rámci ovocných sadů v tomto šetření.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyšší podíl luskoviny na zrno (6,9 %) a pícniny na OP (6,3 %). Podíl ploch obilovin přesáhl hranici 2 %. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán u ovsa (13,6 %), žita (10,4 %) a tritikále (9,2 %). V rámci technických plodin dosahují významného zastoupení v EZ také LAKR, které v roce 2015 zaujímaly podíl na ploše v ČR 20,4 %, z toho kmín byl pěstován na ploše téměř 10 %.

Luskoviny na zrno jsou s 3,7% podílem na prvním místě v podílu bioprodukce na jejich celkové produkci v ČR (což je výrazně menší podíl než v předchozích dvou letech) a následují pícniny s 3,4 % podílem. Produkce obilovin v EZ tvoří 0,8 % z celkové sklizně obilovin v ČR a zelenina taktéž s 0,8 %. Pokud srovnáme produkci jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahuje lupina na zrno (10,9 %), oves (7,9 %), a žito (5,1 %). K výraznému poklesu došlo v roce 2015 u produkce kmínu, který klesl na 4,6 % (z 28,8 % v roce 2014). Dlouhodobě se 5% podílu přibližuje také tritikále. Z pohledu hektarového výnosu se v roce 2015 pohybovaly výnosy obilovin v EZ v rozmezí 49–74 % výnosu konvenčního, luskoviny kolem 58 %, brambory okolo 55 %, olejnin cca 25 % a pícniny 65 % konvenčního výnosu. Srovnání produkce zeleniny je velmi obtížné vzhledem k různorodosti druhů.

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o 13 %, přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán meziročně u luskovin na zrno (o 29 %), u zeleniny (o 26 %) a pícnin (o 19 %). U TK vzrostl objem produkce o 4 %, přičemž u ovocných sadů klesla produkce meziročně o 7 %, u vinic naopak, jak již bylo uvedeno, produkce stoupla téměř o 49 %.

V Tab. 14 jsou u některých plodin v ekologickém zemědělství (lupina, hořčice, sója) uváděny stejné nebo i vyšší hodnoty hektarového výnosu proti konvenčním výnosům. Jedná se však pouze o odhady plánů, které mohou být zemědělci nadhodnoceny a tím zkreslovat uváděné hodnoty. Skutečná produkce v EZ bude známa až po kontrole provedené na farmách v následujícím roce.

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – základní komodity

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	1 574	11 264,95	54 214,02	65 478,97	169 695,56	n. a.
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	664	4 509,42	23 394,56	27 903,98	65 846,17	2,81
Pšenice obecná	305	1 579,06	5 598,09	7 177,15	16 829,81	3,01
Špalda	92	123,25	3 139,01	3 262,26	9 470,29	3,02
Pšenice tvrdá	7	10,11	98,64	108,75	261,00	2,65
Žito	92	316,08	1 969,40	2 285,48	5 481,42	2,78
Ječmen	214	843,57	2 874,48	3 718,05	7 618,43	2,65
Oves	368	753,85	4 999,63	5 753,48	12 289,43	2,46
Tritikále	151	745,18	3 185,98	3 931,16	9 955,35	3,12
Kukuřice na zrna	13	82,49	504,83	587,32	2 077,38	4,12
Pohanka	37	5,81	611,46	617,27	1 029,55	1,68
Proso	8	50,02	247,32	297,34	537,93	2,18
Ostatní obiloviny na zrna	9	0,00	165,72	165,72	295,58	1,78
Luskoviny na zrna celkem (suché luskoviny)	112	186,48	2 114,03	2 300,51	3 555,53	1,68
Hrách	47	103,66	453,21	556,87	776,24	1,71
Bob	16	4,70	284,10	288,80	499,84	1,76
Lupina	17	2,59	251,49	254,08	391,86	1,56
Sója	4	0,00	426,22	426,22	680,98	1,60
Pelushka	37	75,53	552,27	627,80	851,41	1,54
Ostatní luskoviny	13	0,00	146,74	146,74	355,20	2,42
Okopaniny celkem	209	21,13	225,80	246,93	2 932,54	12,99
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	199	21,13	191,33	212,46	2 355,40	12,31
Cukrová řepa (včetně sadby)	11	0,00	27,47	27,47	556,36	20,25
Ostatní krmné okopaniny a brukvovité (bez osiv)	13	0,00	7,00	7,00	20,78	2,97
Technické plodiny celkem	130	679,83	2 633,68	3 313,51	1 914,26	0,73
Olejniny	67	437,06	1 619,25	2 056,31	1 235,48	0,76
Slunečnice	7	21,06	42,93	63,99	62,92	1,47
Sója	2	0,00	82,00	82,00	138,95	1,69
Řepka a řepice	0	216,73	0,00	216,73	0,00	0,00
Mák	9	0,00	42,84	42,84	25,56	0,60
Hořčice	37	144,06	472,78	616,84	513,65	1,09
Tykev olejná	20	54,32	945,62	999,94	456,25	0,48
Ostatní olejniny	6	0,89	33,08	33,97	38,15	1,15
Aromatické, léčivé rostliny a koření (LAKR)	60	227,52	829,50	1 057,02	531,86	0,64
z toho: ostropestřec	8	128,86	461,78	590,64	320,13	0,69
kmín	9	96,27	182,39	278,66	92,51	0,51
Ostatní technické plodiny	16	15,25	184,93	200,18	146,92	0,79

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů

Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – zelenina a jahody

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Čerstvá zelenina, melouny, jahody	114	66,89	168,57	235,46	1 458,28	8,65
Košťáloviny/brukvovité	40	0,12	9,84	9,96	46,03	4,68
Květák a brokolice	24	0,05	2,11	2,16	9,44	4,47
Kapusta	19	0,05	1,45	1,50	6,71	4,63
Hlávkové zelí	24	0,00	4,40	4,40	23,12	5,25
Ostatní košťáloviny / brukvovité	23	0,02	1,88	1,90	6,76	3,60
Listová/stonková zelenina	38	0,08	19,06	19,14	24,60	1,29
Celer řapíkatý	5	0,00	0,15	0,15	0,56	3,73
Pór	14	0,00	1,13	1,13	3,65	3,23
Salát	26	0,03	2,19	2,22	7,48	3,42
Špenát	15	0,02	2,57	2,59	8,04	3,13
Ostatní listová / stonková zel.	22	0,03	13,02	13,05	4,87	0,37
Plodová zelenina	72	64,91	55,75	120,66	184,82	3,32
Rajče	38	0,11	8,29	8,40	33,23	4,01
Paprika	26	0,23	4,88	5,11	17,46	3,58
Okurek	23	0,00	4,37	4,37	22,42	5,13
Dýně	59	64,57	33,72	98,29	95,05	2,82
Ostatní plodová zelenina	30	0,00	4,49	4,49	16,66	3,71
Kořenová a hlízová zelenina	85	1,67	55,12	56,79	1 168,34	21,20
Mrkev	55	0,40	29,71	30,11	1 038,57	34,96
Petržel	34	0,12	2,77	2,89	10,39	3,75
Česnek	46	0,42	4,45	4,87	13,41	3,01
Cibule a šalotka	44	0,63	11,17	11,80	29,66	2,66
Celer bulvový	18	0,00	3,32	3,32	65,47	19,72
Ostatní kořenová / hlízová zel.	24	0,10	3,70	3,80	10,84	2,93
Luskoviny	28	0,05	16,19	16,24	20,82	1,29
Hrášek	21	0,00	15,06	15,06	18,13	1,20
Fazole a zelená fazolka	18	0,05	1,07	1,12	2,57	2,40
Ostatní luskoviny	2	0,00	0,06	0,06	0,12	2,00
Ostatní zelenina	10	0,03	3,85	3,88	7,97	2,07
Jahody	25	0,03	8,76	8,79	5,70	0,65

¹⁾Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů

Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2015 – píce

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Píce na OP (píce v seně)	1 226	5 381,22	24 415,83	29 797,05	91 647,56	3,75
Jednoleté píce – v seně	130	388,01	2 322,41	2 710,42	9 893,79	4,26
Kukuřice na zeleno (na siláž)	13	95,70	421,60	517,30	1 981,60	4,70
Ostatní jednoleté píce – v seně	122	292,31	1 900,81	2 193,12	7 912,19	4,16
Víceleté píce – v seně	1 180	4 993,21	22 093,42	27 086,63	81 753,77	3,70
z toho: vojtěška	95	572,99	1 787,76	2 360,75	5 956,51	3,33
Další plodiny na OP	33	7,84	743,16	751,00	2 341,22	3,15
z toho: květiny a okrasné rostliny	3	1,98	0,50	2,48	0,81	1,62
OP na osivo a sadbu	20	1,40	418,31	419,71	417,14	1,00
Půda ladem (součást osevního postupu)	93	412,13	518,39	930,52	0,00	n. a.
Houby	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je u pícnin uveden v seně.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů

Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2015 – trvalé kultury

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologický režim - plocha skutečně produkční ²⁾	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Trvalé kultury	642	862,41	5 834,61	6 691,58	5 672,05	8 623,23	1,52
Ovocné sady*	551	661,00	4 403,13	5 064,13	4 276,34	5 261,32	1,23
Jabloně	435	418,61	1 681,32	2 099,93	1 631,77	2 880,90	1,77
Hrušně	222	39,81	274,86	314,67	264,74	334,64	1,26
Meruňky	88	54,10	467,19	521,29	433,18	481,34	1,11
Nektarinky	2	0,32	2,03	2,35	1,53	0,10	0,07
Broskvně	32	6,48	28,64	35,12	27,68	54,75	1,98
Třešně / višně	218	46,12	493,90	540,02	486,70	262,26	0,54
Švestky	333	79,14	1 262,17	1 341,31	1 249,61	887,40	0,71
Ostatní ovoce	53	16,42	193,02	209,44	181,13	359,93	1,99
Ořechy	89	12,48	160,95	173,43	133,15	26,30	0,20
Bobuloviny	37	7,24	365,02	372,26	361,55	201,39	0,56
Vínice	89	173,51	851,96	1 025,47	847,93	3 087,45	3,64
Chmelnice	5	0,18	10,82	11,00	10,82	8,80	0,81
Další TK	9	8,00	42,73	45,29	42,26	37,97	0,90

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Plocha, na které jsou v daném roce očekávány výnosy.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů

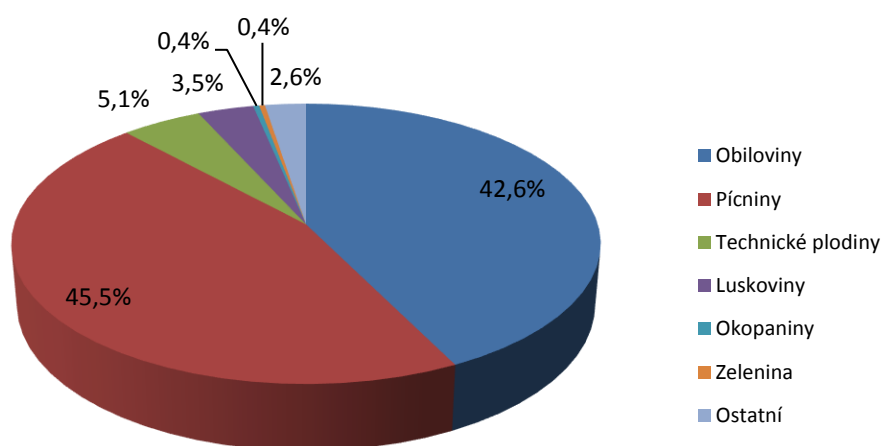
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2015 – trvalé travní porosty

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Louky a pastviny (píce v seně)	3 070	37 479,70	373 719,55	411 199,26	1 225 629,99	3,28

¹⁾Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je uveden v seně.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů.

Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2015 (%)

Zdroj: Vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2014 a 2015 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2015

Plodiny	2014 (EZ)		2015 (EZ)		Struktura plodin 2015 (%)	Meziroční změna (%)		2015 (ČR)			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny*	24 255,37	63 888	27 903,98	65 846	42,62	3,06	-2,27	1 389 827	8 183 512	5,89	2,01	0,80	47,79
Pšenice	6 968,10	18 823	7 285,90	17 091	26,11	-9,20	-1,43	829 820	5 274 272	6,36	0,88	0,32	47,27
Špalda	2 058,45	5 676	3 262,26	9 470	11,69	66,85	7,37	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
Ječmen	3 109,72	7 790	3 718,05	7 618	13,32	-2,20	-6,68	365 946	1 991 415	5,44	1,02	0,38	48,72
Žito	1 867,29	4 895	2 285,48	5 481	8,19	11,99	-4,02	21 980	107 874	4,91	10,40	5,08	56,69
Oves	5 097,37	12 640	5 753,48	12 289	20,62	-2,77	-8,62	42 395	154 576	3,65	13,57	7,95	67,34
Třitikále	3 811,23	10 475	3 931,16	9 955	14,09	-4,96	5,21	42 891	202 646	4,72	9,17	4,91	66,20
Kukuřice na zrno	641,73	2 280	587,32	2 077	2,10	-8,89	15,59	79 972	442 709	5,54	0,73	0,47	74,28
Luskoviny na zrno*	1 893,18	2 766	2 300,51	3 556	3,51	28,53	8,51	33 139	95 908	2,89	6,94	3,71	58,20
Hrách	373,83	577	556,87	776	24,21	34,61	9,09	23 876	78 161	3,27	2,33	0,99	52,38
Lupina	496,23	692	251,49	392	10,93	-43,38	-2,62	2 550	3 598	1,41	9,86	10,89	110,51
Okopaniny*	262,19	2 979	246,93	2 933	0,38	-1,55	11,58	80 860	3 942 094	48,75	0,31	0,07	26,64
Brambory	253,19	2 856	212,46	2 355	86,04	-17,52	6,59	22 681	504 955	22,26	0,94	0,47	55,30
Technické plodiny*	3 284,95	2 194	3 313,51	1 914	5,06	-12,74	2,37	454 350	1 377 374	3,03	0,73	0,14	23,99
Olejniny*	2 045,78	1 538	2 056,31	1 235	62,06	-19,68	-5,80	446 022	1 355 001	3,04	0,46	0,09	25,10
Řepka	169,35	79	216,73	0	10,54	-100,00	-100,00	366 180	1 256 212	3,43	0,06	0,00	0,00
Sója	368,33	676	82,00	139	3,99	-79,46	-7,91	12 311	20 238	1,64	0,67	0,69	103,32
Hořčice	482,34	379	616,84	514	30,00	35,63	32,49	15 874	16 941	1,07	3,89	3,03	101,54
LAKR*	1 159,19	628	1 057,02	532	31,90	-15,27	14,50	5 177	4 353	0,88	20,42	12,22	72,86
Kmín	626,75	422	182,39	93	17,26	-78,08	-28,56	1 907	2 000	1,05	9,56	4,63	48,31
Zelenina	114,80	1 162	235,46	1 458	0,36	25,48	-20,19	9 192	183 603	19,97	2,56	0,79	43,32
Pícniny	22 709,52	77 031	29 797,05	91 648	45,51	18,98	-4,97	471 869	2 708 295	5,74	6,31	3,38	65,39

V tabulce jsou uvedeny pouze vybrané druhy plodin, které lze srovnat s daty ČSÚ. *Celkový součet kategorie nemusí souhlasit s jednotlivými druhy plodin.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; vlastní výpočty ÚZEI.

3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách

Živočišná výroba zaznamenala v roce 2015 nárůst počtu ekologicky chovaných zvířat o 4,5 %. Na ekofarmách bylo chováno okolo 399 tis. kusů zvířat². Tento údaj zahrnuje pouze tzv. BIO zvířata, tj. zvířata chovaná již v ekologickém režimu, která prošla přechodným obdobím (viz Tab. 15). Nejčastěji chovaným druhem hospodářských zvířat byl skot, jehož stav dosáhl v roce 2015 hodnoty 237 tis. kusů, tj. 59,4 % všech chovaných zvířat. Následoval chov ovcí s 25,6 %, dále chov drůbeže (10,3 %), koz (2,4 %), koní (1,7 %) a prasat (0,4 %).

Hlavní kategorie hospodářských zvířat, jako je skot, malí přežvýkavci a drůbež, zaznamenaly meziroční nárůst. U prasat došlo k poměrně výraznému, téměř 12% poklesu chovaných zvířat. Tento pokles byl pravděpodobně způsoben rozhodnutím jednoho z významných chovatelů ukončit výkrm prasat. K dalšímu poklesu došlo opět také v počtu chovaných včelstev, a to o více než 30 %.

Stejně jako v předchozích letech pokračoval i v roce 2015 nárůst stavů skotu (o 5,6 %), avšak na rozdíl od předchozího roku byl způsoben výhradně navýšením stavů chovaných zvířat v kategorii skot ostatní (14,4 %). Významný pokles nastal u kategorie jatečný skot, kde se počty vykrmovaných zvířat, se kterými se v daném roce počítá na porážku, snížily o 7,3 %. Méně dramatický byl pak pokles počtu dojníc a KBTPM, jejichž stavy se snížily o méně než 0,5 %. Přesto podíl dojníc na celkovém stavu skotu v EZ stále výrazně zaostává za celorepublikovým poměrem (3,1 % v EZ proti celkovým 26,7 % dojníc v ČR).

V chovu koz byla zachována vzestupná tendence počtů chovaných zvířat. Stav koz chovaných v režimu ekologického zemědělství se tak meziročně zvýšil o 5,9 %. Pozitivní bilance byla zaznamenána také v případě ekologicky chovaných ovcí, jejichž počet se ve srovnání s rokem 2014 navýšil o 2,1 %.

Naproti tomu růstový trend, který byl ještě v roce 2014 patrný v chovech prasat, již v roce 2015 nepokračoval. Přesto že došlo k navýšení počtu o 2 nové chovatele, počet chovaných prasat zaznamenal 11,6% pokles. Jak již bylo uvedeno výše, jednou z pravděpodobných příčin tohoto vývoje v počtech ekologicky chovaných prasat je rozhodnutí velkého chovatele o ukončení výkrmu prasat.

V rámci chovu drůbeže pokračovala růstová tendence z předchozího roku. V roce 2015 došlo k meziročnímu navýšení počtu bio drůbeže o 5 %. Zvýšení stavů bylo zaznamenáno u nosnic (nárůst o 18,8 %) a u kategorie ostatní drůbež (krůty, kachny a husy), kde došlo k navýšení o 28,4 %. Určitý pokles nastal naopak u brojlerů, a to jak v rámci registrovaných chovatelů, jejichž počet se snížil z 10 na 8, tak ve stavu chovaných zvířat, který meziročně poklesl o 5,6 %.

Při srovnání celkového počtu hospodářských zvířat v ČR zaujímá chov bio skotu na celkových stavech 16,9 %, z toho podíl dojníc na jejich celkovém počtu dosahuje zatím pouze 2,0 %. Největší oblibě se u ekozemědělců stále těší chov ovcí a koz, kdy je v ekologickém chovu zařazeno 44,2 % ovcí a 36,1 % koz. V roce 2015 došlo k výraznému navýšení počtu ryb chovaných v podmínkách ekologického zemědělství. Důvodem je především výrazné rozšíření jednoho ze zavedených chovů, jehož provozovatel nakoupil v letech 2013 a 2014 větší množství násadových kaprů. V případě koní je v režimu EZ zařazeno 20,8 % chovaných zvířat. Podíl ekologicky chované drůbeže na celkových počtech je zanedbatelný (0,2 %), podobně je tomu u podílu bio prasat, který se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 0,1 %.

² Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat).

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2014 a 2015

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Meziroční změna počtu BIO zvířat 2015/14 (%)
	2015	2014	2015	
Zvířata (celkem)¹⁾	2 853	382 789	399 917	4,47
Skot (celkem)	2 124	224 873	237 635	5,68
Dojnice	134	7 402	7 370	-0,43
KBTPM	1 903	106 127	105 847	-0,26
Skot na porážku	955	13 773	12 761	-7,35
Ostatní skot	2 010	97 571	111 657	14,44
Ovce (celkem)	969	100 385	102 523	2,13
Ovce - chovné samice	962	64 893	68 326	5,29
Ostatní ovce	829	35 492	34 197	-3,65
Kozy (celkem)	298	9 112	9 656	5,97
Kozy - chovné samice	290	6 011	6 554	9,03
Ostatní kozy	209	3 101	3 102	0,03
Prasata (celkem)	33	1 994	1 761	-11,69
Výkrmová prasata	22	1 556	1 303	-16,26
Chovné prasnice	32	209	218	4,31
Ostatní prasata	22	229	240	4,80
Drůbež (celkem)	58	39 330	41 320	5,06
Brojeři	8	23 137	21 842	-5,60
Nosnice	48	13 746	16 337	18,85
Ostatní (krůty, kachny, husy)	25	2 447	3 141	28,36
Koně	710	7 095	7 022	-1,03
Včely (počet rojů)	5	39	27	-30,77
Ryby (celkem)	6	2 490	202 903	8048,71
Ostatní zvířata	71	522	375	-28,16
Poníci	53	117	188	60,68
Osli	20	41	40	-2,44
Králíci	3	289	61	-78,89
Ostatní ²⁾	3	75	86	14,67

¹⁾ Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat). Údaj o počtu ekofarem za zvířata celkem uvádí počet farem, které se zabývají chovem bio zvířat (skot, ovce, kozy, prasata, drůbež a koně). Nejsou zde započítány farmy s chovem včel, ryb a ostatních zvířat. Údaj není součtem počtu farem pro jednotlivé kategorie, protože jedna farma se může zabývat chovem více kategorií zvířat.

²⁾ Kategorie „ostatní“ v rámci ostatních zvířat zahrnuje v roce 2014 a 2015 pouze chov bizonů.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány, kromě počtů zvířat již v režimu EZ, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v přechodném období, nezapočítávají se zvířata konvenční. Ze srovnání všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 5,6 % skotu, 6 % ovcí, 7,1 % koz, 12,2 % prasat a 18,9 % koní ještě není plně v ekologickém režimu.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2015 chováno 379 tis. kusů přežvýkavců a koní, což představuje 213 tis. VDJ (viz Tab. 16). Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení

chov skotu s podílem 66,3 % (resp. 87,5 % při přepočtu na VDJ). Zatížení travních porostů³ se v EZ při výměře 411 199 ha TTP pohybovalo v roce 2015 okolo 0,52 VDJ/ha a mírně vzrůstá.

Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2014 a 2015

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna 2014/15 (%)
	2015	2014	2015	
Skot celkem	2 385	231 010	251 699	8,96
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	1 789	49 369	52 227	5,79
Skot ve věku nad 6 měsíc do 24 měsíců	2 082	49 684	58 190	17,12
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 235	131 957	141 282	7,07
Ovce celkem	1 105	103 779	109 092	5,12
Kozy celkem	346	9 516	10 391	9,20
Koně celkem	899	7 896	8 662	9,70
Přežvýkavci a koně	x	352 201	379 844	7,85
Prasata celkem	45	2 073	2 006	-3,23

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

Každým rokem se sledují také data o živočišné produkci pocházející z ekologických chovů zvířat. Tab. 17 zahrnuje živočišnou produkci (včetně prodeje živých zvířat), která je certifikovatelná (tj. pochází ze zvířat chovaných dle zásad EZ), a kterou farmář plánuje prodat v daném roce ať už jako BIO nebo konvenční produkt. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofarem (tj. produkce, která může být prodána v bio kvalitě) a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Předpokládaná produkce masa vzrostla o 2,1 % proti roku 2014 a činila 6 717 tun. Největším podílem je zastoupeno hovězí maso, jehož plánovaná produkce se meziročně zvýšila o 1,7 % a podobně jako v předešlém roce představuje 88,4% podíl na celkové produkci biomasa. Výraznější nárůst byl zaznamenán u skopového masa, jehož produkce z ekologických farem se meziročně zvýšila o 18,2 %. Jeho podíl na celkové produkci masa v biokvalitě se tak zvýšil na necelých 8 %. Výrazný pokles nastal naopak u produkce vepřového a koziho masa. Produkce vepřového masa meziročně poklesla o téměř 23 % a na celkovém objemu vyprodukovaného biomasa se podílela pouze necelými 2 %. Poněkud mírnější propad nastal u produkce masa koziho. Zde došlo k meziročnímu poklesu plánované produkce o 7,4 %. Snižující se trend produkce trvá nadále i u masa drůbežního, kde byl v roce 2015 zaznamenán meziroční pokles o 3 %. Zásadní pokles předpokládané produkce nastal v případě králíčího masa. Především díky ukončení činnosti dvou větších chovatelů králíků došlo k poklesu plánované produkce králíčího masa o téměř 90 %.

Kromě produkce masa je také sledován prodej živých zvířat. V roce 2015 bylo zaznamenáno navýšení počtu plánovaných zvířat v kategorii zástavových telat. Byl předpokládán prodej 49 381 kusů, což je oproti předchozím sledovanému období více než 13% nárůst. Zástavových jehňat bylo plánováno k prodeji 13 429 kusů, což oproti předchozímu sledovanému období znamená téměř 9% pokles. Pro potřebu srovnání s výše uvedenými hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl zástav přepočten na objem masa. U zástavového skotu byla předpokládaná průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost, u zástavových

³ Počet VDJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. VDJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

jechňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50% výtěžnost. Počty prodaných chovných zvířat se ve srovnání s rokem 2014 navýšily u všech sledovaných kategorií. Toto navýšení bylo výrazné zejména u drůbeže, a to především díky prodeji většího množství nosnic, které byly chovatelem po roční snůšce prodány dalším zájemcům.

V rámci živočišné výroby je dlouhodobě sledována také mléčná produkce, která je pro přehlednost rozdělena do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé, směřující přímo do mlékáren, dále mléko upravené, vhodné k přímé spotřebě, a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie jsou souhrnně označeny jako další mléčná produkce a patří sem např. kysané mléčné výrobky⁴, máslo, tvaroh či smetana.

U kravského mléka bylo v roce 2015 zaznamenáno výrazné navýšení produkce, a to jak v případě čerstvého, tak i upraveného mléka. Skokové navýšení, které je patrné zejména u mléka upraveného, lze odůvodnit přesměrováním některých významnějších subjektů právě k výrobě tohoto produktu. Určitý vliv však mohou mít také nepřesné údaje o produkci, zaznamenané v předchozích letech při sběru dat na ekofarmách, které se díky poměrně nízkému počtu zemědělských subjektů věnujících se produkci upraveného kravského mléka velmi výrazně projeví na výsledné hodnotě. U produkce upraveného koziho mléka pokračoval růstový trend započatý v roce 2014. Naopak jisté snížení bylo zaznamenáno u produkce koziho mléka čerstvého, kde došlo k meziročnímu poklesu o 14,5 %. K výraznému nárůstu došlo také v případě produkce sýrů, a to kravského, koziho i ovčího. Tento stále narůstající trend je pravděpodobně způsoben jak zvýšením počtu producentů (u kravského sýra došlo k navýšení o 8 farem zabývajících se produkcí sýra), tak i zvýšením vykazované produkce některé z farem, jako je tomu v případě sýra ovčího. Oproti loňskému roku došlo také ke zvýšení produkce kysaných mléčných výrobků, a to o 9,6 %. Naopak produkce másla zaznamenala 20% pokles. Výroba tvarohu a smetany pokračovala, stejně jako v předešlém roce, v narůstajícím trendu.

V produkci vajec byla obnovena vzestupná tendence, přerušená 35% poklesem z roku 2014. V roce 2015 byl naopak zaznamenán téměř 47% nárůst (z 2 296 tis. kusů na 3 366 tis. kusů, neboli při uvažované hmotnosti 62,5 g na vejce, cca o 67 tun vajec). Produkce medu zaznamenala další výrazný pokles (42 %), což lze nejspíš do jisté míry přisuzovat plošnému rozšíření onemocnění včelstev.

⁴ V kategorii kysané mléčné výrobky jsou zařazeny např. jogurty, jogurtové a kefirové mléko, zakysaná smetana a jiné fermentované výrobky.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2014 a 2015

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna (%)
		2015	2014	2015	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	1 841	9 760,17	10 381,79	6,37
Hovězí - maso	1 000 kg	1 445	5 841,39	5 937,50	1,65
Hovězí - zástav ¹⁾	1 000 kg	1 372	3 918,78	4 444,29	13,41
Skopové/Jehněčí	1 000 kg	807	597,66	666,74	11,56
Skopové/Jehněčí - maso	1 000 kg	692	450,40	532,45	18,22
Skopové/Jehněčí - zástav ¹⁾	1 000 kg	366	147,26	134,29	-8,81
Kozí	1 000 kg	155	22,98	21,27	-7,43
Vepřové	1 000 kg	28	139,89	107,87	-22,89
Drůbeží	1 000 kg	33	120,65	117,07	-2,96
Králíčí	1 000 kg	2	1,07	0,11	-89,72
Rybí	1 000 kg	4	2,60	1,31	-49,62
Živá zvířata - prodej jako zástav nebo na chov					
Zástav - telata	kusy	1 372	43 542	49 381	13,41
Zástav - ovce	kusy	366	14 726	13 429	-8,81
Chov - skot	kusy	167	2 832	4 920	73,73
Chov - ovce	kusy	75	2 414	2 704	12,01
Chov - kozy	kusy	66	508	917	80,51
Chov - prasata	kusy	9	47	196	317,02
Chov - drůbež	kusy	2	134	5 010	3 638,81
Chov - koně	kusy	56	124	180	45,16
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko - kravské	1 000 l	99	29 907,58	32 607,23	9,03
- ovčí	1 000 l	7	45,40	62,00	36,56
- kozí	1 000 l	32	104,61	89,40	-14,54
Upravené mléko - kravské	1 000 l	14	26,04	147,65	466,95
- ovčí	1 000 l	3	5,90	10,34	75,25
- kozí	1 000 l	12	14,39	34,96	142,95
Sýr - kravský	1 000 kg	22	23,69	62,40	163,40
- ovčí	1 000 kg	9	11,16	21,85	95,79
- kozí	1 000 kg	23	16,18	37,88	134,16
Další mléčná produkce:					
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	11	98,05	107,48	9,62
Tvaroh	1 000 kg	10	20,76	31,10	49,82
Máslo	1 000 kg	5	2,93	2,34	-20,32
Smetana	1 000 l	5	37,39	40,65	8,71
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	43	143,50	210,39	46,61
Med	1 000 kg	5	0,46	0,27	-42,01

¹⁾ U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a také 50% výtěžnost.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Dle zákona o EZ⁵ musí každý zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, podat žádost o registraci na MZe. Registrace rozlišuje následující kategorie subjektů:

- ekologický podnikatel (ekozemědělec),
- výrobce biopotravin (zpracovatel bioproduktů),
- osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu (tj. obchodník, dovozce, vývozce),
- výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv,
- výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu (osiv),
- ekologický chovatel včel (není zahrnován do ekozemědělců, jelikož nemusí mít vlastní z. p.),
- jiná povaha činnosti (např. ekologický pěstitel hub, ekologický chovatel ryb, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin).

Navíc jsou sledovány počty dovozců a vývozců ze/do třetích zemí (tj. zemí mimo EU) a tzv. faremních zpracovatelů (tj. subjektů registrovaných v kategorii výrobce biopotravin a současně jako ekozemědělec, pěstitel hub, včelař nebo chovatel ryb). Celkový počet subjektů (tj. subjekt je započítán pouze 1x na základě IČ nebo rodného čísla) a provozoven (tj. započítány jsou všechny provozovny/farmy daného subjektu) v jednotlivých kategoriích ke konci let 2014 a 2015 uvádí Tab. 18.

Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2014 a 2015

Kategorie	Počet subjektů / provozoven		Meziroční změna 2015/14	
	2014	2015	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	3 866 / 3 885	4 096 / 4 115	230 / 230	5,9
Výrobci biopotravin	506 / 538	542 / 579	36 / 41	7,1
Distributoři bioproduktů a biopotravin	351 / 381	409 / 439	58 / 58	16,5
Výrobci krmiv	40 / 40	42 / 42	2 / 2	5,0
Výrobci osiv	31 / 31	40 / 42	9 / 11	29,0
Ekologičtí včelaři	14 / 14	14 / 14	0 / 0	0,0
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin z 3. zemí	110 / 110	139 / 139	29 / 29	26,4
Vývozci biopotravin do 3. zemí	54 / 54	70 / 70	16 / 16	29,6
Faremní zpracovatelé	201 / 201	204 / 204	3 / 3	1,5

Zdroj: REP, vlastní výpočty ÚZEI

Je třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofarem či provozoven. Např. mezi ekozemědělci je registrován státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s. p. obhospodařující 5 samostatných ekofarem. Mezi výrobci je např. registrován PHOENIX lékárenský velkoobchod, a. s. se svými 6 pobočkami nebo LEROS, s. r. o. se 4 pobočkami. Současně působí řada subjektů ve více kategoriích, kdy výrobce biopotravin je současně distributorem nebo výrobcem krmiv apod. Dle těchto informací bylo k 31. 12. 2015 v EZ registrováno celkem 4 667 subjektů, což představuje nárůst o 272 subjektů, resp. o 6,2 % v porovnání s rokem 2014. Rostoucí trend byl, s výjimkou roku 2014,

⁵ Dne 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 344/2011, kterým se mění dosavadní zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

ve kterém se celkový počet subjektů snížil o 0,4 %, vysledován i v předchozích letech (nárůst o 0,5 % v roce 2013 a nárůst o 0,8 % v roce 2012).

Ke konci roku 2015 působilo v EZ 4 115 ekofarem (resp. 4 096 ekologických podnikatelů), z nichž 204 (5 %) subjektů bylo registrováno zároveň jako výrobce biopotravin. Jako zemědělec a distributor bylo registrováno 69 subjektů. Celkový počet ekologických podnikatelů vzrostl v porovnání s rokem 2014 o 5,9 % (230 subjektů). Během roku 2015 ukončilo svoji činnost 381 ekologických zemědělců, naopak nově se registrovalo 611 subjektů.

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2015 registrováno 542 subjektů (resp. 579 výrobních míst). Meziročně jde o navýšení o 7,1 % (v roce 2014 o 7,4 %). Ačkoli počty výrobců každoročně narůstají, nejedná se už o tak výrazné navýšení jako v letech 2009 a 2008 (nárůst o 14 %, resp. 82 %).

K nejčastěji provozovaným činnostem patřily v roce 2015, obdobně jako v jiných letech, výroba ostatních potravinářských výrobků, dále zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků, výroba mléčných výrobků a zpracování a konzervování ovoce a zeleniny (viz Tab. 19). V rámci výroby ostatních potravinářských výrobků došlo k nárůstu počtu subjektů o 15,3 % a v kategorii zpracování masa a masných výrobků pak o 11,1 %. K výraznějšímu snížení došlo podobně jako v roce 2014 u výroby pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků, kdy počet subjektů zabývajících se touto činností klesl o 13,8 % (tj. 4 subjekty). Je však třeba upozornit na skutečnost, že rozdělení subjektů uvedené v této tabulce bylo provedeno na základě převažující výrobní činnosti daného subjektu. Pro lepší představu o nabídce trhu biopotravin jsou v Tab. 20 uvedeny počty subjektů, které v roce 2015 prováděly danou výrobní činnost.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2015 vzrostl na 439 provozoven (resp. 409 subjektů), což představuje meziroční nárůst o 16,5 % subjektů. Nárůst se pohybuje přibližně na stejné úrovni jako v letech 2014 a 2013 (nárůst o 15,1; resp. 16 %) a není už tak výrazný jako v roce 2012, ve kterém meziroční nárůst činil 30,8 %. Zvýšil se i počet dovozců a vývozců z/do 3. zemí (o 26,4 % a 29,6 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat.

Bližší informace o výrobcích a distributorech budou uvedeny ve Zprávě o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2015, která bude zveřejněna v březnu 2017.

Tab. 19 Výrobci biopotravin dle druhu převažující ekonomické aktivity v letech 2014 až 2015

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců biopotravin ¹⁾	
		2014	2015
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	99 (104)	110 (119)
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	88 (92)	100 (108)
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	2	1
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	9 (10)	9 (10)
10.2	Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	0	1
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	65	71
10.31	Zpracování a konzervování brambor	4	4
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	12	13
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	49	54
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	18	19
10.41	Výroba olejů a tuků	18	19
10.42	Výroba margarínu a podobných jedlých tuků	0	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	60 (63)	72 (77)
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	58 (61)	69 (74)
10.52	Výroba zmrzliny	2	3
10.6	Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	29 (32)	30 (32)
10.61	Výroba mlýnských výrobků	26 (28)	27 (28)
10.62	Výroba škrobářských výrobků	3 (4)	3 (4)
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	29 (36)	25 (29)
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	13 (18)	12
10.72	Výroba sucharů a sušenek; výroba trvanlivých cukrářských výrobků	14 (16)	11 (15)
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	2	2
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	98 (111)	113 (129)
10.81	Výroba cukru	3 (4)	5 (7)
10.82	Výroba kakaa, čokolády a cukrovinek	5	8
10.83	Zpracování čaje a kávy	27 (32)	29 (35)
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	13	15
10.85	Výroba hotových pokrmů	6 (9)	7 (10)
10.86	Výroba homogenizovaných potravinářských přípravků a dietních potravin	1	1
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	43 (47)	48 (53)
11.0	Výroba nápojů	103	97 (98)
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	1	1
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	86	75 (76)
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	3	5
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	1	1
11.05	Výroba piva	6	5
11.06	Výroba sladu	1	1
11.07	Výroba nealkoh. nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod do lahví	5	9
21.20	Farmaceutické přípravky	2	1
82.92	Balící činnosti	3	3
	Celkem	506 (537)	542 (579)

¹⁾ Údaj v závorce odpovídá počtu všech provozoven a počty subjektů jsou stanoveny na základě přiřazení jedné hlavní činnosti subjektu

Zdroj: REP; vlastní výpočty ÚZEI.

Tab. 20 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2015

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců ¹⁾
		2015
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	131
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	8
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	124
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	39
10.5	Výroba mléčných výrobků	89
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	65
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	44
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	161
11.0	Nápoje	122 ²⁾

¹⁾ Počet výrobců je uveden včetně provozoven.

²⁾ Počet výrobců nápojů se liší od údajů poskytovaných pro Eurostat, kde nejsou započítány subjekty vyrábějící víno z vlastní produkce hroznů.

Zdroj: REP; vlastní výpočty ÚZEI.

5. Další informace o ekologických farmách

V rámci první části dotazníku byly zjišťovány kromě základních statistických údajů také dodatečné informace významné z pohledu politiky MZe týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek v předchozím roce a ověření zvýšené potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

5.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2015)

Některé podniky se současně s ekologickým zemědělstvím věnovaly také konvenčnímu způsobu hospodaření. Z celkového počtu 3 808 respondentů uvedlo 230 ekofare (tj. 5,6 %), že provozovalo v roce 2014 jak ekologické, tak konvenční hospodaření. Jednalo se o výrazně nižší podíl, než byl zjištěn v předchozích letech (např. v roce 2014 to bylo 10,5 %). Téměř srovnatelného výsledku dosáhneme při srovnání údajů z REP, kdy z celkového počtu ekozemědělců registrovaných k 31. 12. 2015 v EZ mělo souběh konvenčního a ekologického režimu v LPIS 12,7 % subjektů.

Z uvedených 230 ekofare uvedlo souběh v rostlinné výrobě (hospodařilo na konvenční půdě) 164 podniků (71,3 %), přičemž 124 z nich realizovalo souběh pouze v RV. Částečně na konvenčních plochách hospodařily tedy 4 % farem a podobné údaje vychází i z REP (6,5 % podniků má souběh v LPIS). V rámci rostlinné výroby jsou ponechávány v konvenci zejména plochy orné půdy, minimálně pak travní porosty či trvalé kultury. Souběh v živočišné výrobě (tzn. v chovu konvenčních hospodářských zvířat) uvedlo 106 ekofare, z toho souběh pouze v ŽV mělo 66 ekofare. Jinak řečeno, 40 ekofare (tj. 17,4 %) provozovalo konvenčně jak rostlinnou, tak i živočišnou výrobu. Nejčastěji zastoupenou kategorií konvenčně chovaných hospodářských zvířat byl masný skot (39 farem). Mnohem méně farem už se věnovalo konvenčnímu chovu prasat (22 farem), chovu koní (18 farem) a chovu mléčného skotu (16 farem). Chov drůbeže v konvenci uvedlo 11 farem, chov ovcí 10 farem a chov koz 9 farem. Několik farem chovalo konvenčně také jelenovité (především daňky), lamy, králíky, pštrosy, ryby a včely.

5.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2014)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofare je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofare na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření byly dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2015 na výsledek hospodaření v roce 2014), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 109 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2014 se ziskem 87,7 % (3 605 subjektů), 2,4 % realizovalo ztrátu a zbylých 9,9 % (407 subjektů) údaj neuvedlo z důvodu toho, že farma v daném roce ještě neexistovala (začínající zemědělci).

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farem (tj. vyloučíme odpovědi farem registrovaných po roce 2014), zůstalo 3 487 ekofare, z nichž 97,9 % uvedlo, že v roce 2014 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo 2,1 % podniků (74 subjektů). Jedná se o lepší výsledky, než jaké byly dosaženy v roce 2013, kdy realizovalo ztrátu 3,4 % subjektů⁶.

V rámci ekofare se záporným HV byly zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0,07 ha až po 340,79 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 21). Z jednoduché

⁶ 0,2 % (7) subjektů v tomto roce svůj HV neuvedlo.

analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patřily ekofarmy zaměřující se na produkci plodin na orné půdě (a to i v kombinaci s pěstováním trvalých kultur), kdy ztrátu vykazalo 4,5 % podniků. S výjimkou pěstování na orné půdě zaznamenaly meziroční zlepšení všechny kombinace hospodaření, přičemž nejnižší podíl ztrátových podniků byl opět u farem se všemi základními typy užití půdy a u kombinace pěstování plodin na orné půdě a trvalých travních porostů.

Tab. 21 Podíl ziskových ekofarek dle zaměření produkce v roce 2013 a 2014

Užití půdy	Počet ekofarek	HV kladný	HV záporný	HV neuveden	Podíl ziskových ekofarek (%)	
					2013	2014
OP vč. zeleniny	200	191	9	0	96,1	95,5
TTP	1 428	1 397	31	0	97,1	97,8
TK	172	167	5	0	92,8	97,1
OP + TTP	1 180	1 165	15	0	97,6	98,7
OP + TK	85	82	3	0	90,7	96,5
TTP + TK	177	172	5	0	93,5	97,2
OP + TTP + TK	228	224	4	0	97,6	98,2
Bez půdy ¹⁾	17	15	2	0	61,5	98,2
Celkem	3 487	3 413	74	0	96,4	97,9

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾ V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2014 zahrnuty subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015; data od 3 487 subjektů za rok 2014.

5.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2014)

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2014 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 3 487 subjektů)⁷.

V roce 2014 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 10 840 osob, z toho 72,3 % na plný úvazek, 9,5 % na částečný úvazek a z 18,2 % byli zastoupeni sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadla zhruba třetina na rodinné členy (3 574 osob), z nichž 82,7 % pracovalo na plný úvazek a 15,5 % na částečný úvazek (viz Tab. 22).

Meziročně došlo obdobně jako v roce 2013 ke zvýšení podílu sezónních pracovníků na úkor pracovníků na plný i částečný úvazek, přičemž jednoznačně narůstá podíl pracovníků najímaných mimo rodinu. V roce 2014 činil podíl sezónních a příležitostných pracovníků z řad rodinných příslušníků 3,3 %, přičemž v roce 2007 to bylo 17 %. Z dlouhodobého srovnání také vyplývá, že mírně narůstá podíl rodinných členů u pracovníků na plný úvazek (z 28 % v roce 2007 na 37,7 % v roce 2014) a naopak klesá jejich zastoupení u pracovníků na částečný úvazek (z 69 % v roce 2007 na 53,7 % v roce 2014).

Celkově počet pracovních sil v roce 2014, v přepočtu na plně zaměstnané⁸, činil 8 449 pracovníků, což představuje pokles o 12,7 % z počtu 9 679 pracovníků v roce 2013. Důvodem tohoto vývoje byl menší počet ekofarek⁹ (pokles o 6,7 %) a stagnace celého sektoru a vyčkávání

⁷ Jedná se o subjekty zahrnuté v šetření, které byly registrovány do roku 2014 u příslušné Kontrolní organizace.

⁸ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

⁹ Viz poznámka č. 10.

na nové dotační podmínky Programu rozvoje venkova 2014–2020. Oproti předchozímu období došlo k mírnému poklesu průměrného počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,59 na 2,42 AWU. V rámci ČR se tato hodnota dle Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2013 pohybovala okolo 4,04 pracovníka na zemědělský podnik (dle FSS 2013)¹⁰.

Z pohledu zaměstnanosti při srovnání počtu pracovníků připadlo dle tohoto šetření na 100 ha z. p. 1,71 pracovníka v EZ, v zemědělství jako celku pak 3,03 (FSS 2013). Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2014 připadlo v průměru 58 ha z. p. zatímco v zemědělství celkem to bylo okolo 32,97 ha z. p. (FSS 2013). Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z původních 1,32 AWU v roce 2007 na 2,05 AWU v roce 2012. Naopak v zemědělství jako celku (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,03 AWU (FSS 2013).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou travních porostů. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofare (např. u ekofare s výměrou do 100 ha z. p. připadlo v roce 2014 na 1 pracovníka jen 22 ha, u ekofare s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p. šlo již o 67 ha a při výměře nad 500 ha měl 1 pracovník na starosti okolo 80 ha). Podobný vliv má typ kultury – nejnižší potřeba pracovníků je u ekofare se zaměřením na travní porosty (1,61 AWU/100 ha z. p. neboli zhruba 62 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování trvalých kultur (pouhých 3,8 ha na 1 pracovníka). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách. Je však třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou měnit také s použitou metodikou. Dle Výběrového šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN¹¹ CZ za rok 2014 byla potřeba pracovníků v EZ vyšší, viz Tab. 23. Jednou z odlišností použitého přístupu je rozdílná výše ročního fondu pracovní doby při přepočtu na plně zaměstnané (AWU) a ekonomická velikost subjektů zařazených do šetření FADN. Zatímco FADN používá pro přepočet na AWU roční fond pracovní doby ve výši 2 000 hodin, toto šetření, v návaznosti na možnost porovnávat získané údaje s výsledky ze Strukturálních šetření v zemědělství prováděných jednou za 3 roky prostřednictvím ČSÚ, počítá s ročním fondem pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

¹⁰ Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2013.

¹¹ Farm Accounting Data Network (Zemědělská účetní datová síť).

Tab. 22 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2013 a 2014

Ukazatel	2013		2014		Meziroční změna 2014/2013
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	8 959	72,5	7 838	72,3	-12,5
<i>z toho rodinných členů</i>	3 049	34,0	2 954	37,7	-3,1
Pracovníci na částečný úvazek	1 414	11,4	1 034	9,5	-26,9
<i>z toho rodinných členů</i>	784	55,4	555	53,7	-29,2
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 985	16,1	1 968	18,2	-0,9
<i>z toho rodinných členů</i>	113	5,7	65	3,3	-42,5
Pracovníci celkem	12 358	100,0	10 840	100,0	-12,3
<i>z toho rodinných členů</i>	3 946	31,9	3 574	33,0	-9,4
Přepočet na AWU¹⁾	9 679	x	8 449	x	-12,7
Počet farem ²⁾	3 739	x	3 487	x	-6,7
AWU / ekofarma	2,59	x	2,42	x	-6,4
AWU / 100 ha z.p.	1,96	x	1,71	x	-12,7
100 ha z.p. / AWU	51	x	58	x	14,6

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2014 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2015

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

Tab. 23 Výsledky souboru FADN ekologického zemědělství – vstup pracovní síly v AWU/100 ha

Výrobní zaměření	Konvenční zemědělství			Ekologické zemědělství		
	2013	2014	%	2013	2014	%
Zemědělství celkem	2,86	2,71	94,5	2,41	2,17	90,1
Polní a smíšená výroba	2,67	2,49	93,3	3,49	2,99	85,7
Produkce mléka	3,83	3,89	101,5	3,57	3,52	98,5
Chov zvířat zkrmlující ZOP ¹⁾	2,26	2,17	96,0	2,07	1,95	94,2
Mimo LFA	2,88	2,68	92,8	4,66	2,96	63,5
LFA ostatní	2,78	2,69	96,5	2,21	2,16	98,0
LFA horská	3,02	2,96	97,9	2,25	1,99	88,3

¹⁾ZOP – zkrmlující objemnou píci

Zdroj: Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN CZ za rok 2014, tabulka D1– D7, str. 158–171; Samostatná příloha ke Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 2014.

Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2014

Cílem druhé části zprávy je poskytnout informace o způsobech uplatnění rostlinné a živočišné produkce vyprodukované na ekofarmách v roce 2014. Součástí analýzy je určení rozsahu prodeje bioproduktů na konvenčním trhu, rozsahu zpracování bioproduktů na ekofarmách a významu přímého prodeje z ekofaremu (tzv. prodeje ze dvora). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány zpětně z důvodu jejich reálnosti (tj. v průběhu roku 2015 byly sbírány údaje za rok 2014).

Jelikož se druhá část zprávy věnuje analýze způsobů uplatnění bioprodukce vyprodukované v roce 2014, jsou níže prezentované údaje založeny na dotazníku, který vyplňovaly pouze ekofarmy, které již mohly v daném roce (2014) prodávat alespoň část své produkce jako bioprodukt s certifikátem. Prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po uplynutí tzv. přechodného období¹². Z tohoto důvodu z celkového počtu 4 109 respondentů odpovídalo na následující otázky pouze 3 264 ekofaremu (tj. faremu, které odpověděly kladně na otázku týkající se realizování nějaké rostlinné nebo živočišné produkce, kterou bylo možné prodat již s certifikátem).

6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2014)

V rámci analýzy způsobů uplatnění produkce je zjišťován zpětně objem celkové skutečné bioprodukce a podíl prodaného množství v třídění na prodej na domácím trhu (tedy v ČR) a export a dále prodej v bio kvalitě s certifikátem nebo na konvenčním trhu. Navíc je zjišťováno, jakým způsobem byla uplatněna neprodaná produkce, tzv. jiné užití zahrnující spotřebu na farmě ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo faremní zpracování či vlastní spotřebu zemědělce, příp. další užití jako např. neprodaný objem produkce na skladě.

Je třeba zdůraznit, že těchto 3 264 ekofaremu „mohlo“ prodat nějakou svoji produkci jako bioprodukt, ale neznamená to, že ji skutečně v bio kvalitě nakonec prodaly (tzn., že produkce mohla být prodána jako konvenční produkt, zkrmena nebo jinak spotřebována zemědělcem nebo je stále na skladě). Po vyhodnocení získaných údajů a srovnání uvedeného skutečného objemu rostlinné a živočišné produkce v roce 2014 a plánovaného objemu na daný rok¹³ jsou patrné určité rozdíly, které jsou dány zejména následujícími důvody:

- plánovaná produkce na daný rok je zjišťována při inspekci na farmě během daného roku, jedná se tedy o odhad zemědělce, který se může lišit od skutečnosti (např. odlišná reálná produkce plodin dle vývoje počasí, výskytu škůdců, úhyn zvířat plánovaných k prodeji nebo jejich ponechání na farmě, odlišné přírůstky, doживost, změny stavu chovaných zvířat apod.),
- údaje vyplňují odlišné ekofarmy – pokud farmy skončí v EZ, pak je vyplněna její plánovaná produkce, avšak již chybí údaj o její skutečné produkci zjišťovaný zpětně následující rok; naopak farma, které v průběhu roku skončilo přechodné období, často nevyplní plán produkce, ale uvede následně skutečný objem produkce,

¹² Výjimkou jsou situace, kdy je farma předána v rámci rodiny (např. z otce na syna) nebo prodána jiné ekofarmě a pak lze samozřejmě prodej bioproduktů realizovat ihned bez přechodného období.

¹³ Plánovaný objem produkce daného roku (2014) je objem produkce zjišťovaný již během daného roku (2014) pro účely dodání dat pro Eurostat, zatímco reálný objem produkce včetně zjišťování způsobů uplatnění této produkce je zjišťován zpětně v následujícím roce (2015) pro národní účely.

- zpřesňování metodiky pro sběr dat (např. specifikace jednotek, uvádění živé resp. přepočtené jatečné hmotnosti dle koeficientů výtěžnosti, pravidla zahrnování např. prodávaných živých zvířat mimo produkci masa či produkce mléka spotřebovaného ke krmení telat apod.),
- neuvedení všech údajů z důvodu dostupnosti informací pouze o realizaci produkce v bio kvalitě a již nikoli o způsobu užití zbylého objemu produkce,
- chyby, které se mohou vzhledem k objemu zjišťovaných informací ve sběru dat vyskytnout (a to jak v datech o plánované produkci, tak v datech o reálné produkci).

6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem

Ze získaných dat je zřejmé, že mezi plánovanou a skutečnou rostlinnou produkcí jsou rozdíly, u některých plodin výrazné (viz Tab. 22). Srovnáván je plán bioprodukce na rok 2014 se skutečnou produkcí v daném roce, avšak bez produkce z přechodného období, která není v plánu odhadována. Z kapacitních důvodů nelze ze strany ÚZEI provádět ověřování správnosti jednotlivých dotazníků, je však možné okomentovat hlavní příčiny rozdílů:

Z hlediska celkového objemu produkce:

- V rámci obilovin klesla reálná produkce za rok 2014 u všech druhů. Nejvýrazněji klesla produkce u pohanky (o 43 %) a u prosa (o 37 %). Obecně je důvodem např. časté nadhodnocování plánované produkce zemědělcem, vliv má také průběh počasí, aktuální zaplevelení polí a nutnost zaorání ploch. Nižší produkce prosa byla zapříčiněna skutečností, že z deseti farem, které v předchozím roce plánovaly produkci, čtyři farmy (každá s výměrou prosa nad 5 ha) tuto plodinu v daném roce již nepěstovaly. Nižší byla také produkce u olejnin (o 27 % než byly původní plány) a u luskovin na zrna (o 24 %).
- U zeleniny vzhledem k nižšímu počtu pěstitelů je objem plánované či reálné produkce velmi závislý na dodaných datech a situaci jednotlivých ekofarech. Množství produkce se může měnit v souvislosti s odchodem zásadních pěstitelů nebo z důvodu špatné úrody v daném roce. Velcí pěstitelé často ovlivní % nárůst nebo snížení produkce v rámci jednotlivých kategorií zeleniny, případně zeleniny jako celku. U listové zeleniny došlo k velmi výraznému navýšení produkce, což bylo ovlivněno jedním významným pěstitelem, a to z důvodu změny osevního plánu v průběhu roku. Oproti roku 2014 se zvýšila také reálná produkce u luskovin na zeleno (zřejmě z důvodu nadhodnocení plánu).
- V případě ovocných sadů klesla reálná produkce nejvýrazněji u peckovin (o 49 %), u hrušek (o 36 %) a také u hroznů (o 26 %). Důvodem byly nadhodnocené plány a pak následná neúroda z důvodu povětrnostních vlivů. Část drobných pěstitelů plánujících produkci plodů uplatnění produkce nevyplnila z důvodu, že se jednalo o vlastní spotřebu, kdy zemědělec nedokázal odhadnout množství.

Z hlediska podílu uplatnění na domácím trhu a na export:

Z pohledu exportu bylo v rámci obilovin více než 50 % produkce z EZ vyvezeno do zahraničí u kukuřice na zrna (97 %), prosa (78 %) a špaldy (56 %). Vysoký podíl na exportu měla také kořenová zelenina (81 %) a to především mrkev (87 %), olejnin (74 %), brambory (69 %) a z ovoce hrušky (56 %). Naopak 100% uplatnění na domácím trhu měla košťálová zelenina, listová zelenina, cibule, luskoviny na zeleno a s 99 % také plodová zelenina. V četné míře se na domácím trhu prodávaly také peckoviny

(98 %), hrozny (96 %), bylinky a koření (96 %) a také většina druhů obilí (zejména pohanka, ječmen, tritikále a oves).

Z hlediska prodeje produkce jako bio nebo konvenčního produktu:

V kvalitě bio se dařilo nejvíce prodávat kukuřici na zrno (100 %), celkově téměř veškerou zeleninu (94 %), z toho kořenovou zeleninu (99 %), z obilovin dále špaldu (91 %), proso (88 %), pšenici (79 %), olejninu (88 %), brambory (87 %), a z ovoce především hrušky (79 %) a jablka (64 %). Naopak jako konvenční produkt byly nejvíce uplatněny peckoviny (88 %), byliny a koření (78 %) a hrozny (74 %).

Celkové zhodnocení uplatnění produkce jednotlivých kategorií plodin

Z celkového množství 57,3 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo 59 % prodáno (33,6 tis. tun) a to ze 76 % v bio kvalitě. Na domácím trhu bylo uplatněno 60 % obilovin a 40 % bylo exportováno podobně jako v roce 2013 (viz Graf 4). Exportovala se především kukuřice na zrno (97 %), proso (78 %), špalda (56 %) a žito (50 %), viz Tab. 22. Na domácím trhu se naopak nejvíce uplatnila pohanka (90 %), ječmen (80 %), tritikále (79 %) a oves (72 %). Meziročně se téměř u všech obilovin mírně snížil podíl prodeje v bio kvalitě, kdy nejnižší podíl byl dosažen u ječmene (59 %). Podíl neprodané produkce u obilovin celkem činil 41 % objemu, z nichž zhruba 57 % bylo spotřebováno jako krmivo. Z hlediska užití bylo veškeré vyprodukované proso (100 %) prodáno a také u kukuřice na zrno (98 %) a špaldu (89 %) šla produkce ve velké míře přímo na prodej. Stejně jako v předchozím roce mělo z obilovin nejnižší podíl v rámci prodeje tritikále (39 %), z důvodu jeho značného uplatnění jako krmivo. Dle počtu farem i množství produkce byly stejně jako v předchozím roce pšenice a oves nejčastěji pěstovanými obilovinami a tvořily téměř 50 % produkce obilovin v EZ v roce 2014.

U luskovin na zrno (2 091 tun) byla na domácím trhu uplatněna produkce pouze z 63 % proti předchozímu roku (76 %). Podíl prodeje v biokvalitě se naproti tomu mírně zvýšil (80 %). Neprodaný objem luskovin (54 %) byl z poloviny využit jako krmivo a z poloviny pro vlastní spotřebu zemědělce.

Stejně jako v předchozím roce byla produkce brambor v roce 2014 (celkem 2,5 tis. tun) z 84 % prodávána (2 107 tun) a pouze 16 % bylo využito jiným způsobem. U brambor došlo znovu ke snížení uplatnění na domácím trhu na 31 % (56 % v roce 2013) a dařilo se je více uplatnit jako bioprodukt (87 %). Jako bio brambory byly ale více prodávány do zahraničí než v ČR. Pokud nebyly brambory prodávány, z 51 % byly využity pro vlastní spotřebu zemědělce (podniku).

V případě produkce olejnin (1 124 t) byl prodán téměř veškerý vyprodukovaný objem (96 %) tj. 1 079 tun. Z toho 26 % se uplatnilo na trhu v ČR a 74 % bylo vyvezeno do zahraničí. Z hlediska kvality se 88 % produkce podařilo prodat jako bioprodukt (o 13 % více proti roku 2013), 12 % jako produkt konvenční.

Produkce LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) za rok 2014 byla z 97 % prodána v ČR. Vyprodukováno bylo celkem 255 tun aromatických a léčivých rostlin, proti 399 tunám v roce 2013.

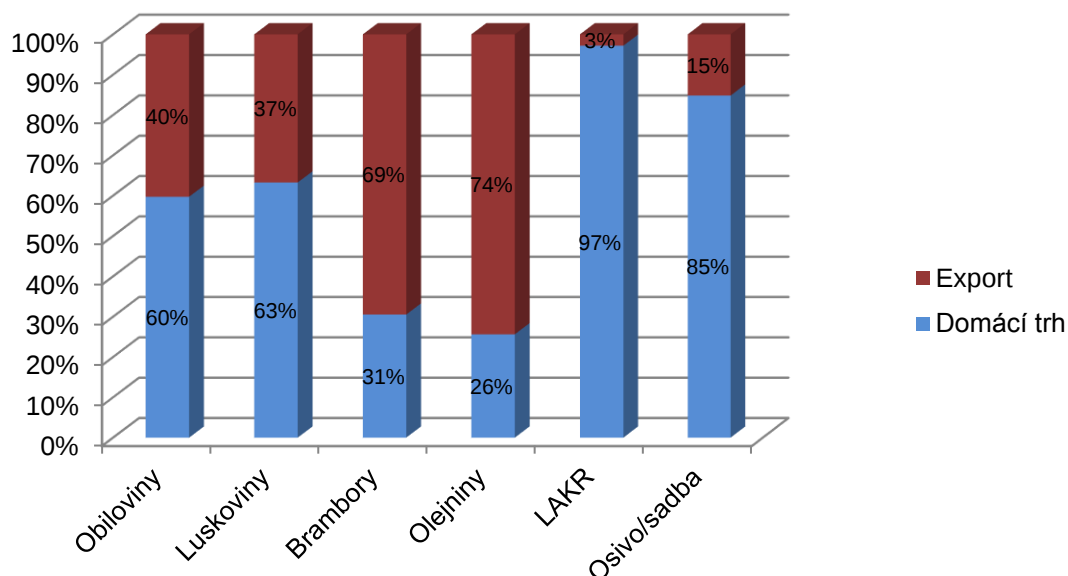
U produkce osiva a sadby (466 t) bylo zaznamenáno navýšení v podílu prodeje (84 %) vůči dalšímu využití (16 %). Jiným využitím je myšleno zejména využití na farmě opět jako osiva nebo sadby. Osivo bylo uplatňováno jako bioprodukt ze 72 %. Část se prodala i do zahraničí (15 %) výhradně ve kvalitě bio.

V případě zeleniny (celkový údaj není uveden v Tab. 22) byla produkce z 92 % prodána a 8 % bylo využito jinak (z tohoto podílu bylo 86 % využito pro vlastní spotřebu podniku a necelé 4 % byly zpracovány na farmě). Pro vlastní spotřebu zemědělci nejčastěji využívali listovou zeleninu a z košťálové zeleniny především zelí. Veškerá zelenina vyjma plodové zeleniny (99 %) a kořenové

zeleniny (19 %) byla ze 100 % prodána v ČR. V případě kořenové zeleniny (nejčastěji mrkve) se jednalo o vývoz do zahraničí, takže 81 % kořenové zeleniny vyprodukované v ČR šlo na export. Převážná část vyprodukované a prodané zeleniny (94 %) byla uváděna na trh v kvalitě bio. V roce 2014 bylo v kategorii luskoviny na zeleno prodáno 84 % (proti 40 % v roce 2013) jako bio. Snížilo se i množství vyprodukované cibule prodané jako konvenční (10 %).

V případě ovoce byla produkce uplatňována vůči roku 2013 rozdílně. Ze sledovaných skupin (jablka, hrušky, peckoviny, hrozny a bobuloviny) bylo 60 % produkce prodáno a 40 % bylo užito jinak (u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o vlastní spotřebu na farmě). Téměř 21 % uvedeného ovoce bylo prodáno na export, u hrušek to bylo 56 % a u jablek bylo exportováno 25 % objemu produkce. Veškerá produkce peckovin v bio kvalitě byla prodána na domácím trhu. Z ovoce byly hrušky (79 %) a jablka (64 %) z velké části prodávány jako bio produkt. Naproti tomu peckoviny byly z 88 % prodány jako produkt konvenční. Poněkud jinak tomu bylo v případě hroznů, u nichž převažovalo jako v jiných letech jiné využití (60 %) nad přímým prodejem. Produkce, která se neprodá, je z 99 % zpracovávána na farmě. Jako bioprodukt bylo prodáno 26 % této produkce, zbytek byl prodán jako produkt konvenční. Téměř veškerá produkce hroznů byla prodávána v ČR. U bobulovin (nejsou uvedeny v Tab. 22) byl podíl prodeje 84 %, zbytek připadl na faremní zpracování a vlastní spotřebu na farmě. Celkem 69 % produkce bylo prodáno v ČR. V kvalitě bio bylo prodáno 42 % bobulovin.

Graf 4 Podíl prodeje produkce z EZ u vybraných kategorií plodin v roce 2014 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 24 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2014 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce RV	Reálná rostlinná produkce v roce 2014 a její užití								Plán produkce na rok 2014 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce (t)	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce ¹⁾ (t)	Počet farem	Produkce	
			prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	konvenční produkt				absolutně (t)	(%)
Obiloviny	591	57 323	59%	41%	60%	40%	76%	24%	718	63 888	-127	-6 565	-10%
Pšenice	288	18 301	65%	35%	60%	40%	79%	21%	322	18 824	-34	-522	-3%
Špalda	62	5 492	89%	11%	44%	56%	91%	9%	68	5 676	-6	-184	-3%
Žito	74	4 588	47%	53%	50%	50%	70%	30%	86	4 895	-12	-307	-6%
Ječmen	193	5 982	60%	40%	80%	20%	59%	41%	216	7 790	-23	-1 808	-23%
Oves	328	9 927	47%	53%	72%	28%	67%	33%	377	12 640	-49	-2 713	-21%
Tritikale	174	10 255	39%	61%	79%	21%	62%	38%	195	10 475	-21	-220	-2%
Pohanka	23	480	59%	41%	90%	10%	71%	29%	25	841	-2	-360	-43%
Proso	6	232	100%	0%	22%	78%	88%	12%	10	367	-4	-135	-37%
Kukuřice na zrna	11	2 066	98%	2%	3%	97%	100%	0%	11	2 280	0	-214	-9%
Luskoviny	68	2 091	46%	54%	63%	37%	80%	20%	91	2 766	-23	-675	-24%
Brambory	171	2 512	84%	16%	31%	69%	87%	13%	218	2 856	-47	-344	-12%
Olejniny	39	1 124	96%	4%	26%	74%	88%	12%	54	1 538	-15	-414	-27%
Byliny/koření	47	255	83%	17%	97%	3%	16%	84%	69	628	-22	-372	-59%
Osivo/sadba	23	466	84%	16%	85%	15%	72%	28%	24	564	-1	-98	-17%
Košťálová zelenina	31	46	96%	4%	100%	0%	84%	16%	39	34	-8	12	37%
z toho zelí	22	22	97%	3%	100%	0%	77%	23%	24	14	-2	8	55%
Listová zelenina	30	26	97%	3%	100%	0%	75%	25%	33	13	-3	13	100%
Plodová zelenina	68	111	92%	8%	99%	1%	74%	26%	76	178	-8	-68	-38%
Kořenová zelenina	72	704	99%	1%	19%	81%	99%	1%	90	929	-18	-224	-24%
z toho mrkev	47	655	100%	0%	13%	87%	99%	1%	53	831	-6	-176	-21%
z toho cibule	37	26	96%	4%	100%	0%	90%	10%	47	30	-10	-4	-15%
Luskoviny na zeleno	20	7	43%	57%	100%	0%	84%	16%	29	4	-9	3	83%
Jablka	307	2 605	68%	32%	75%	25%	64%	36%	436	3 054	-129	-449	-15%
Hrušky	145	331	80%	20%	44%	56%	79%	21%	255	518	-110	-187	-36%
Peckoviny	270	1 005	55%	45%	98%	2%	12%	88%	449	1 987	-179	-982	-49%
Hrozny	69	1 535	40%	60%	96%	4%	26%	74%	87	2 076	-18	-541	-26%

¹⁾ Plánovaná produkce obilovin zahrnuje navíc ještě kategorii „ostatní obiloviny“.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem

Také v případě živočišných produktů byly zaznamenány rozdíly mezi plánovanou a reálně uplatněnou produkcí. Tyto rozdíly a některé možné příčiny vedoucí k jejich vzniku jsou okomentovány v následující části zprávy:

Z hlediska celkového objemu produkce:

- V rámci produkce masa došlo k poklesu reálné produkce oproti plánu u hovězího, kozího a vepřového. Naopak reálně uplatněná produkce vyšší než plánovaná, byla zaznamenána u masa skopového a drůbežího. V případě živých zvířat, konkrétně zástavových telat byla reálně uplatněná produkce o 14,3 % vyšší než plánovaná. Naopak tomu bylo u zástavu jehňat, kde bylo reálné uplatnění nižší než původní plán.
- Reálně uplatněná produkce převyšovala plán také u kravského, ovčího a kozího mléka. Velmi výrazný je tento rozdíl především v případě mléka ovčího. Skokový nárůst skutečně uplatněné produkce oproti původnímu plánu je zde možno odůvodnit nárůstem počtu farem, které v roce 2014 prodej tohoto produktu neplánovaly, ale také uvedením chybné hodnoty u plánu jednoho z významných producentů ovčího mléka v roce 2014.
- Produkce vajec z EZ je ve srovnání s produkcí pocházející z konvenčních chovů stále zanedbatelná. I když ve srovnání s rokem 2013 byla, v tomto sledovaném období, reálně uplatněná produkce vyšší než původně odhadovaná, a to o více než 43 %. Tento rozdíl byl způsoben především příliš nízkým plánem u jedné z nově zaregistrovaných farem, která bude pravděpodobně v budoucnu jedním z velmi významných producentů biovajec. Reálně uplatněná produkce mezi poklesla oproti plánu, spolu s počtem farem, které se v roce 2014 jeho produkcí zabývaly.

Z hlediska podílu uplatnění na domácím trhu a na export:

Uplatnění živočišné produkce z ekologického zemědělství na domácím a zahraničním trhu bylo odlišné než u produkce rostlinné. Výrazný podíl exportu byl zaznamenán pouze u zástavových telat (44 %), kravského mléka (35 %) a hovězího masa (29 %). Vyvezena byla také menší část skopového masa (9 %) a zástavových jehňat (6 %). V rámci dalších živočišných produktů, jako je kozí a ovčí mléko, kozí, vepřové a drůbeží maso a vejce, byl veškerý prodaný objem uplatněn na domácím trhu.

Z hlediska prodeje produkce jako bio nebo konvenčního produktu:

V kvalitě bio byla nejvíce prodávána vejce (96 %), dále drůbeží maso (94 %) a kravské mléko (92 %). Poněkud nižší zastoupení na trhu s bio výrobky mělo kozí mléko (55 %), ovčí mléko (47 %) a hovězí maso s 33 % prodaného objemu. Skopové a vepřové maso shodně dosáhlo hodnoty 14 % prodaného množství v kvalitě bio. Jako konvenční produkt se naproti tomu nejvíce prodávala zástavová jehňata (94 %) a telata (93 %). Vysoký podíl (92 %) objemu produkce prodané bez certifikátu bio byl zaznamenán také u kozího masa.

Celkové zhodnocení uplatnění jednotlivých kategorií živočišné produkce

U velkého množství produktů živočišné výroby (maso, mléko, vejce) vyprodukovaných v roce 2014 na českých ekofarmách, dominoval v rámci jejich uplatnění (užití) prodej, ať už na domácím nebo

zahraničním trhu. Výjimkou bylo vepřové a kozí maso, kozí a ovčí mléko a med, kde bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce (zpracování na farmě, spotřebováno jako krmivo, vlastní spotřeba a jiné). U kozího mléka bylo touto cestou uplatněno až 91 % produkce (viz Tab. 23). Z tohoto množství bylo zpracováno na farmě a dále prodáno 55,8 % (39,6 % v kvalitě bio a 16,2 % jako konvenční produkt), využito pro vlastní spotřebu 41,8 %. Kozí maso bylo převážně využito pro vlastní spotřebu (88,9 %). Vepřové maso bylo nejčastěji zpracováno na farmě a následně prodáno jako bioprodukt (91 %). V případě ovčího mléka, skopového masa a medu převažovala vlastní spotřeba.

Co se týče prodeje masa, většina produkce byla prodána, stejně jako v minulých letech, na českém trhu. Zde je však nutné podotknout, že část takto uplatněné produkce mohla být druhotně využita také na zahraničním trhu. Přímo do zahraničí mířila jen část produkce hovězího a skopového masa. Objem exportu hovězího masa meziročně opět vzrostl, a to z 22 % v roce 2013 na 29 % v roce 2014. V případě skopového masa došlo naopak ke snížení exportu na zahraniční trhy na 9 % z celkové produkce v ČR v roce 2014. Jak již bylo zmíněno, některé produkty živočišné výroby nebyly primárně využity pro prodej na domácím či zahraničním trhu. V případě masa bylo 69 % vepřového a 53 % kozího uplatněno jiným způsobem, tzn. především zpracování na farmě s následným prodejem.

V rámci prodeje byl sledován také podíl prodaných živočišných produktů v biokvalitě s certifikátem. U hovězího, skopového a kozího masa došlo ke zvýšení podílu prodeje v biokvalitě na celkovém prodaném množství. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán u masa hovězího, kde byl jako bioprodukt prodán 33% podíl celkově prodaného objemu. Prodej kozího masa s certifikátem byl oproti roku 2013 navýšen o 4 % a prodej skopového o 3 % z celkově prodaného množství (viz Graf 5). Prodej drůbežího masa v biokvalitě, jehož uplatnění s certifikátem se již tradičně pohybuje okolo hodnoty 90 % z celkové produkce na ekofarmách, zaznamenal v roce 2014 opět mírný pokles a to z 95 % na 94 %. Naopak výrazná změna nastala u masa vepřového, kde bylo v roce 2013 s certifikátem prodáno téměř 50 % produkce. V roce 2014 však bylo jako bioprodukt prodáno již pouze 14 % vepřového masa od ekologicky hospodařících farmářů.

Na zahraničních trzích byla prodána také část odchovaných živých zvířat, konkrétně zástavových telat a jehňat. Stejně jako u masa se jejich počet oproti předchozímu sledovanému období zvýšil. U telat došlo z původních 34 % prodaných do zahraničí v roce 2013 k nárůstu na 44 %. Menší nárůst exportu zástavových zvířat byl zaznamenán u jehňat, kde došlo k navýšení o 3 %. Co se týče prodeje s certifikátem, bylo v kategorii zástav prodáno jen 7 % telat a 6 % jehňat.

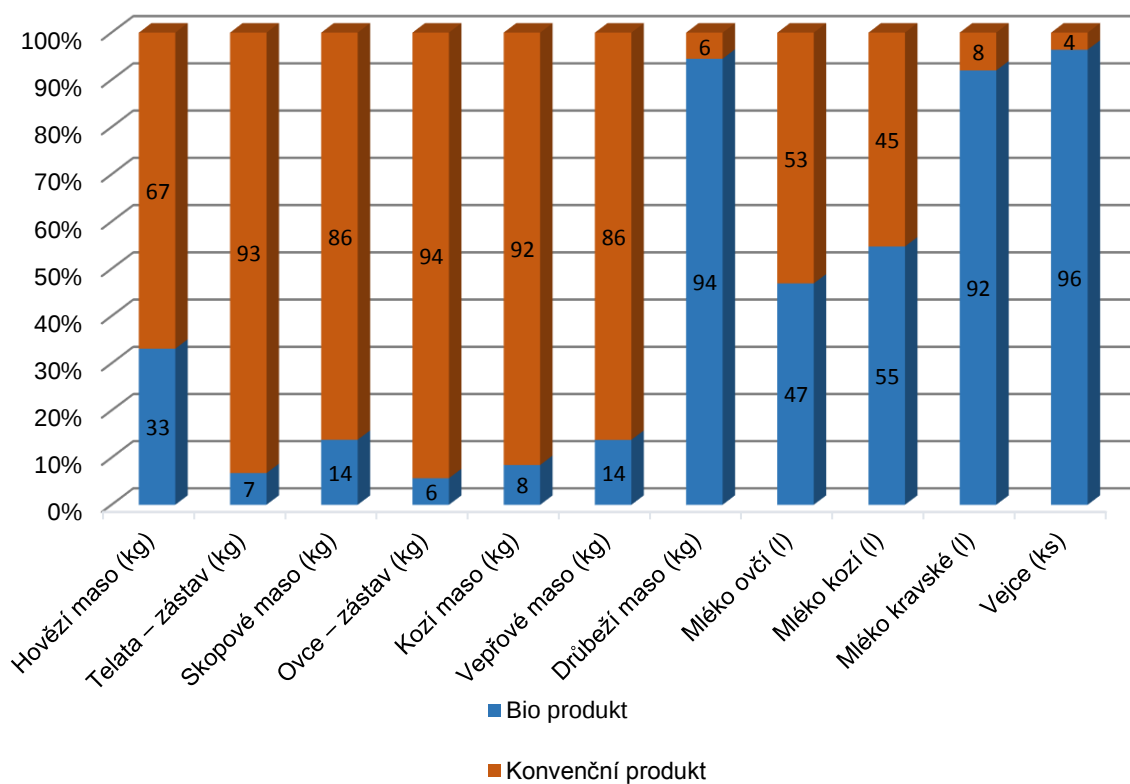
V případě mléka je využití domácího trhu v podstatě 100%. Výjimku tvoří mléko kravské, jehož produkce je částečně uplatněna také na zahraničních trzích. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že v roce 2014 bylo na domácím trhu uplatněno 65 % produkce kravského mléka určeného k prodeji, což je o 21 % méně než v roce předchozím. Velmi důležitou roli zde stále sehrává odbytové družstvo, působící na domácím trhu od roku 2012, které převážnou část vykoupeného mléka, což je 35 % prodaného objemu (viz Tab. 27), vyváží do zahraničí. Co se týče prodeje mléka s certifikátem, bylo tímto způsobem prodáváno především mléko kravské, a to 92 % prodaného množství.

Jak již bylo uvedeno výše, v případě kozího a ovčího mléka není prodej na zahraničních či domácích trzích hlavním způsobem užití vyprodukovaného mléka. Převažuje zde především zpracování na farmě s následným prodejem. V roce 2014 bylo tímto způsobem uplatněno 86 % ovčího a 91 % kozího mléka. Oproti předešlému roku však došlo ke snížení prodeje těchto výrobků v kvalitě bio. S certifikátem tak byla prodána jen asi polovina takto uplatněného kozího a ovčího mléka.

Veškerá vejce z ekologického zemědělství jsou prodána na domácím trhu. Podíl prodeje v bio kvalitě se zvýšil na 96 % a navrátil se tak k hodnotě z roku 2012.

Situace v uplatnění produkce medu zůstala v podstatě stejná jako v roce 2013. Veškerý vyprodukovaný med byl využit pro vlastní spotřebu nebo ponechán v úlech, pro podzimní krmení včel.

Graf 5 Podíl prodeje produkce z ekologického zemědělství u vybraných kategorií produktů ŽV v roce 2014 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 25 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2014 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce ŽV ¹⁾	Reálná živočišná produkce v roce 2014 a její užití								Plán produkce na rok 2014 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce	Počet farem	Produkce ²⁾	
			prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	Konvenční produkt				(absolutně)	(%)
Hovězí maso (kg)	1358	5 516 592	91%	9%	71%	29%	33%	67%	1 493	5 841 386	-135	-324 794	-5,56
Telata – zástav (kg)	1258	4 481 910	94%	6%	56%	44%	7%	93%	1 295	3 918 780	-37	563 130	14,37
Skopové maso (kg)	686	530 245	68%	32%	91%	9%	14%	86%	738	450 403	-52	79 843	17,73
Ovce – zástav (kg)	308	108 110	98%	2%	94%	6%	6%	94%	417	147 260	-109	-39 150	-26,59
Kozí maso (kg)	149	18 219	47%	53%	100%	0%	8%	92%	144	22 980	5	-4 761	-20,72
Vepřové maso (kg)	20	100 116	31%	69%	100%	0%	14%	86%	29	143 476	-9	-43 360	-30,22
Drůbeží maso (kg)	30	134 181	99%	1%	100%	0%	94%	6%	37	120 649	-7	13 532	11,22
Mléko ovčí (l)	20	311 202	14%	86%	100%	0%	47%	53%	16	136 900	4	174 302	127,32
Mléko kozí (l)	49	770 803	9%	91%	100%	0%	55%	45%	49	513 970	0	256 833	49,97
Mléko kravské (l)	98	34 462 522	89%	11%	65%	35%	92%	8%	104	33 749 400	-6	713 122	2,11
Vejce (ks)	43	3 298 520	95%	5%	100%	0%	96%	4%	50	2 296 000	-7	1 002 520	43,66
Med (kg)	3	196	0%	100%	0%	0%	0%	0%	9	457	-6	-261	-57,11

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v kilogramech jatečné hmotnosti. Pro přepočítání z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (u zástavu telat a jehňat pak 0,5), ovce a kozy 0,5; prasata 0,8 a pro drůbež 0,75.

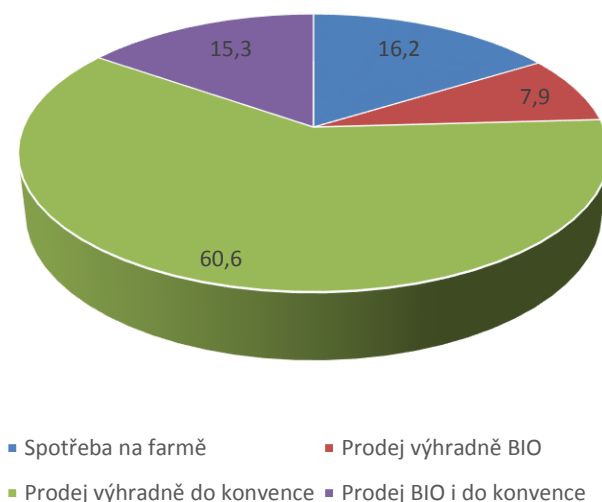
Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015

7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2014)

7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu

Z celkového počtu 3 264 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2014 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 76 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (v roce 2013 činil tento podíl 60 %). Přičemž 60,6 % ekofarem uvedlo, že v roce 2014 realizovaly produkci pouze na konvenčním trhu (viz Graf 6), což je mírné navýšení proti roku 2013. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 257 ekofarem (7,9 %), což je o 11 farem více než v roce 2013. Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 15,3 % ekofarem (téměř srovnatelně s rokem 2013) a zbylých 16,2 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě¹⁴.

Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2014 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem

Pokud ekozemědělec uskutečnil v roce 2014 prodej nějaké své bioprodukce s certifikátem, zjišťovalo se současně, jakým způsobem byl daný produkt prodán (tzn. specifika obchodních cest, prodaného množství a případně dosažené ceny na trhu). Z celkových 4 109 respondentů odpovědělo 760 kladně na otázku „Prodal (a) jste v minulém roce (tj. 2014) nějaké vaše BIO produkty s certifikátem?“ a každý z nich poskytl informace o způsobu prodeje u minimálně jednoho svého produktu. Důležitost této distribuční cesty byla vyhodnocena jednak počtem ekofarem, které danou cestu využily, a jednak celkovým množstvím bioproduktu, který se touto cestou prodal. Možností uplatnění bioprodukce je mnoho, přes prodej do zahraničí, velkoobchodům nebo maloobchodům, odbytovým družstvům, přes zprostředkovatele a přes přímý prodej, který zahrnuje prodej konečným spotřebitelům na tržnicích, na farmě bez obchodu a prodej na farmě ve vlastním obchodu. V tabulce 26;

¹⁴ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře či uskladnění.

27 a tabulce 28 nebylo možné uvést všechny obchodní cesty včetně realizovaných objemů a cen s ohledem na citlivost údajů. V tabulkách jsou uvedeny údaje pro danou obchodní cestu v případě, že u ní byly zaznamenány informace od minimálně tří respondentů.

Snahou této analýzy bylo, mimo jiné, stanovení průměrné ceny zemědělských výrobců za hlavní bioprodukty. Určení jedné ceny je však obtížné. Ceny bioprodukce se liší podle zvolené distribuční cesty a jejich variabilita je u bioprodukce daleko větší než u produkce konvenční (je to dáno velkou rozdílností v přístupu k obchodním cestám jednotlivých farem). Průměrná cena uvedená v tabulkách níže byla vypočtena jako vážený průměr cen jednotlivých ekofarem a prodaného množství.

Rostlinné bioprodukty

U obilovin byl v roce 2014 nejčastěji využívanou obchodní cestou prodej do zahraničí. Naopak nejméně využívanou obchodní cestou byl prodej do maloobchodní sítě, kdy uplatnění touto formou bylo uvedeno pouze v jednom případě. Často využívaný byl také prodej jiným farmářům a prodej přes zprostředkovatele. Do zahraničí se prodalo 42 % bioprodukce obilovin, u pšenice činil tento podíl 49 % a u žita 48 % prodaného objemu. U všech sledovaných obilovin vyjma ječmene a pohanky přesáhl podíl objemu prodaného do zahraničí hodnotu 20 %. Prostřednictvím exportu bylo uplatněno 100 % produkce prosa a kukuřice. Z hlediska objemu byl druhým nejvýznamnější prodej přes zprostředkovatele a tímto způsobem se prodalo téměř 21 % produkce bio obilí v ČR, u ovsa to bylo dokonce 40 % objemu, u žita 38 % a u špaldy 36 %. Významný byl také prodej přes odbytové družstvo (17 % objemu obilovin), více než 39 % objemu u ječmene a 26 % u pšenice. Prodej zpracovatelům činil 16 % produkce bio obilí v ČR. Dalším sledovaným údajem byla prodejní cena vyjádřená v Kč/t a vypočtená jako vážený průměr z uvedených cen a prodaného množství bioproduktu. Jednotlivé ceny pro každý produkt a využitě obchodní cesty jsou uvedeny v Tab. 26. Ze zjištěných údajů lze konstatovat, že nejvyšší průměrná cena byla realizována prostřednictvím přímého prodeje. Přičemž v případě přímého prodeje bylo možné si v dotazníku vybrat z více variant – prodej na farmě, vlastní obchod farmáře, prodej na tržnicích i prodej konečným spotřebitelům přes internet, zásilkovou službou, donáškou a další. Významný z pohledu prodejní ceny byl pro zemědělce také prodej zpracovatelům. Údaje za některé druhy obilovin (např. pohanka a proso) nejsou v Tab. 26 uvedeny, neboť údaje o využitých obchodních cestách byly získány od méně než 3 respondentů.

U brambor byl stejně jako v roce 2013 nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej (viz Tab. 27). Touto cestou se však prodalo pouze 5 % bioprodukce. Cena za 1 kg bio brambor prodaných přímo na farmě se pohybovala v rozmezí 9–15 Kč/kg. S ohledem na dobrovolnost poskytování údajů o realizačních cenách, chybí u brambor údaj o ceně realizované při prodeji do zahraničí. Z pohledu objemu byl nejvýznamnější prodej do zahraničí a touto cestou bylo uplatněno 68 % produkce. Do maloobchodní sítě bylo prodáno 17 % produkce a do veřejného stravování téměř 8 %.

U zeleniny bylo vybráno 5 druhů, u kterých bylo zjištěno nejvíce údajů. Zelenina se nejčastěji prodávala formou přímého prodeje. Mrkve bylo z pohledu objemu prodáno nejvíce do zahraničí (94 %). Veškerá produkce (99 %) hlávkového zelí byla prodána přímo spotřebitelům. Podobný stav byl zaznamenán u česneku, kdy bylo prostřednictvím přímého prodeje prodáno téměř 82 % produkce. Rozdílný způsob uplatnění v porovnání s předchozími roky byl u cibule, kdy prodaný objem byl rozdělen na čtyři odbytiště. Prodej cibule do maloobchodu, velkoobchodu a přímý prodej činil každý přibližně 28 % a 16 % vyprodukovaného objemu bylo prodáno do veřejného stravování. Rozdílná situace byla i u dýní, ty byly nejčastěji prodávány přímým prodejem a do maloobchodní sítě. Z pohledu prodaného objemu bylo 49 % dýní prodáno prostřednictvím odbytového družstva, téměř 22 % do maloobchodní sítě a necelých 14 % bioprodukce šlo na export. Přímý prodej a prodej jiným farmářům činil každý okolo

7 % objemu. Cena zeleniny (cibule, mrkev, zelí, dýně) prodávané na farmě se pohybovala průměrně kolem 17 Kč/kg.

U ovoce byl nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej. Bio jablka byla nejčastěji prodávána napřímo nebo zpracovatelům. Téměř polovina produkce (48 %) byla prodána prostřednictvím přímého prodeje, více než třetina (35 %) pak prodejem přes zprostředkovatele a 16 % bylo prodáno zpracovatelům. Cena v případě přímého prodeje se pohybovala v rozmezí 3–15 Kč/kg. Z uvedené bioprodukce hrušek bylo téměř 100 % prodáno napřímo spotřebitelům. Při tomto způsobu prodeje se cena pohybovala v rozmezí 7–15 Kč/kg. Peckoviny byly také nejčastěji prodávány přímo spotřebitelům, tímto způsobem bylo prodáno téměř 82 % uvedené produkce. Necelých 11 % produkce bylo prodáno zpracovatelům a zbývajících 8 % objemu bylo prodáno přes zprostředkovatele a prostřednictvím maloobchodu.

Vinné hrozny byly nejčastěji prodávány zpracovatelům. Podíl prodané produkce byl ze 40 % prodán přes zprostředkovatele, přes 40 % zpracovatelům a necelých 19 % přímým spotřebitelům. Cena se pohybovala okolo 20 Kč/kg.

Produkce travních porostů a píce (seno a senáž) byla převážně obchodována jiným farmářům, přičemž touto cestou byla prodána veškerá produkce sena a 65 % senáže (viz Tab. 27). Do zahraničí bylo prodáno téměř 24 % senáže. Cena (při prodeji jiným farmářům) se pohybovala v rozmezí 300 – 3 000 Kč/t, nejčastěji však v rozmezí 1000–1500 Kč/t.

V roce 2015 uvedlo 26 farem mezi své nejvýznamnějšími bio produkty pěstované v roce 2014 léčivé a aromatické rostliny a koření (LAKR). Ty byly nejčastěji prodány zpracovatelům, a to z 80 % vyprodukovaného objemu, a dále potom přímým prodejem (téměř 8 % objemu). Do zahraničí bylo prodáno necelých 7 % produkce LAKR. Do velkoobchodů byly prodány 3 % a do maloobchodní sítě necelé 2 % produkce. Nejvíce zastoupeny byly měsíček lékařský, šalvěj, meduňka, máta peprná a další aromatické a léčivé rostliny (viz Tab. 27).

Dalšími často uváděnými plodinami prodávanými jako bioprodukt byly luskoviny (zejména peluška a sója), technické plodiny (hořčice) a bobuloviny (rybíz, maliny a rakytník).

Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2014 - obiloviny

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2014
Obiloviny						
pšenice	odbytové družstvo	15	26,4	x	x	x
	prodej jiným farmářům	14	2,6	4 715	9 000	6 385
	zprostředkovatel	10	6,4	5 400	8 100	6 647
	prodej zpracovatelům	14	14,0	5 200	15 000	7 640
	přímý prodej	4	1,2	6 000	9 000	7 550
	prodej do zahraničí	19	49,4	6 000	9 180	7 810
špalda	odbytové družstvo	3	6,3	x	x	x
	zprostředkovatel	12	35,6	8 000	17 200	12 241
	prodej zpracovatelům	14	23,6	5 500	17 500	12 444
	prodej do zahraničí	12	34,1	6 000	10 100	8 570
ječmen	odbytové družstvo	5	39,3	x	x	x
	prodej jiným farmářům	8	5,2	5 175	6 000	5 746
	zprostředkovatel	7	23,6	4 800	8 200	6 033
	prodej zpracovatelům	6	21,3	7 600	8 200	7 880
	prodej do zahraničí	4	10,6	x	x	x
oves	odbytové družstvo	7	17,6	x	x	5 200
	prodej jiným farmářům	24	7,5	3 000	6 000	4 893
	zprostředkovatel	11	40,2	2 900	6 500	5 610
	prodej zpracovatelům	9	10,2	5 000	6 000	5 450
	přímý prodej	3	1,4	12 000	13 000	12 500
	prodej do zahraničí	8	23,1	5 000	5 800	5 267
žito	odbytové družstvo	3	4,8	x	x	x
	prodej jiným farmářům	4	1,0	5 500	6 900	5 975
	zprostředkovatel	6	37,6	3 500	8 897	6 416
	prodej zpracovatelům	3	6,6	x	x	7 800
	prodej do zahraničí	13	48,3	3 500	6 800	5 525
tritikale	odbytové družstvo	7	6,0	x	x	x
	prodej jiným farmářům	10	7,3	3 500	7 100	5 531
	zprostředkovatel	11	26,7	5 000	7 200	5 930
	prodej zpracovatelům	5	33,1	5 000	7 500	6 433
	prodej do zahraničí	8	27,0	3 000	7 100	5 525
kukuřice	prodej do zahraničí	5	100,0	8 100	9 180	8 640

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 760 subjektů.

Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2014 – ostatní

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2014
Okopaniny						
brambory	prodej do maloobchodu	5	17,1	9 000	15 000	12 000
	přímý prodej	14	4,6	9 000	15 000	11 389
	prodej do zahraničí	3	68,2	x	x	x
	veřejné stravování	7	7,8	4 000	18 000	9 000
Zelenina						
mrkev	prodej do maloobchodu	3	3,2	x	x	12 000
	přímý prodej	11	2,1	10 000	20 000	14 500
cibule	přímý prodej	11	27,2	11 000	50 000	19 571
zelí	přímý prodej	4	99,4	x	x	10 000
česnek	přímý prodej	3	81,7	130 000	150 000	143 333
dýně (hokaido, patizon)	prodej do maloobchodu	5	21,6	8 000	12 000	10 000
	přímý prodej	7	7,7	5 000	45 000	26 000
Ovoce						
jablka	prodej do maloobchodu	4	0,2	10 000	28 000	17 333
	zprostředkovatel	6	35,4	2 600	5 500	4 060
	prodej zpracovatelům	7	16,3	4 000	6 000	4 800
	přímý prodej	17	47,9	3 000	15 000	7 808
hrušky	přímý prodej	11	99,8	7 000	15 000	10 375
peckoviny	přímý prodej	14	81,5	5 000	40 000	17 364
vinné hrozny	zprostředkovatel	3	40,6	x	x	x
	prodej zpracovatelům	9	40,6	x	x	20 700
Seno / senáž						
seno	prodej jiným farmářům	87	99,6	500	3 500	1 477
senáž	prodej jiným farmářům	27	65,4	300	2 000	988
	přímý prodej	3	9,6	3 000	4 500	3 700
	prodej do zahraničí	4	23,6	900	1 000	950
Ostatní						
LAKR ¹⁾	prodej zpracovatelům	19	80,4	20 000	500 000	175 000
	přímý prodej	4	7,6	x	x	x

¹⁾ LAKR – léčivé a aromatické rostliny a koření.

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 760 subjektů.

Živočišné bioprodukty

V případě kravského mléka byl největší objem prodán zpracovatelům (61,5 %) a jednalo se také o nejčastěji využitou obchodní cestu. Druhou, nejčastěji uvedenou prodejní cestou, byl prodej přes odbytové družstvo. Objem takto uplatněné produkce kravského mléka však činil 38,1 %%, což je proti roku 2013 nárůst o 9 %. Výrazný pokles naopak nastal v případě přímého prodeje kravského mléka. Jako nejčastější prodejní cestu sice uvedlo tento způsob prodeje 14 farem, ale objem takto uplatněné produkce činil pouze 0,4 %, přičemž v předchozím roce to bylo 5,1 %. Průměrná realizovaná cena byla u kravského mléka výrazně vyšší v případě přímého prodeje (17,4 Kč/litr) než při prodeji prostřednictvím odbytového družstva (10,1 Kč/litr) nebo při prodeji zpracovatelům (9,5 Kč/litr). U kozího mléka byl nejčastěji uvedenou prodejní cestou přímý prodej s průměrnou cenou 33,6 Kč/l.

Kravský i kozí sýr byl prodáván zejména prostřednictvím přímého prodeje. Kozího sýra bylo touto cestou prodáno 54,5 % objemu, kravského sýra 11,4 %. Údaje o obchodních cestách využitých pro ovčí mléko a sýr uvedl v roce 2014 jen velmi malý vzorek farmářů, a proto nejsou v tabulce níže uvedeny.

Přímý prodej byl uveden jako nejčastější obchodní cesta také u vajec (průměrně 3,9 Kč/ks). Z pohledu množství převažoval prodej do maloobchodu (25,8 %), přímý prodej pak představoval pouze 1,5 %.

V prodeji živých zvířat stejně jako v předchozích letech dominoval skot, v menší míře pak byly zastoupeny ovce, případně prasata a drůbež. Stanovení realizovaných cen u skotu a ovčí bylo komplikované z důvodu různorodosti kategorií i jednotek (kusy, tuny, kg). Proto bylo pro porovnání v Tab. 27 využito převodu kusů na tunu živé váhy dle Agronormativů¹⁵. Pro kategorii skot bylo typické, že živá zvířata (chovná i zástav) byla nejčastěji i v největším objemu prodávána jiným farmářům. Jatečný skot byl v největší míře prodáván zpracovatelům – jatčákům (44 % objemu), ale významnou prodejní cestou byl v roce 2014 také prodej přes zprostředkovatele (42,3 % objemu), který proti roku 2013 zaznamenal nárůst o 10 %. Naopak množství zvířat, která byla exportována přímo na zahraniční trh, pokleslo a to ze 14 % v roce 2013 na 6,7 % v roce 2014. Průměrná cena zástavu skotu činila 15 839 Kč za kus (tj. cca 105,60 Kč za kg živé váhy). Chovnou jalovici bylo možné získat v průměru za 21 000 Kč za kus (tj. cca 42 Kč za kg živé váhy) a chovného býka za 57 000 Kč za kus (tj. cca 43,8 Kč za kg živé váhy).

U ovčí byla situace obdobná, zástav i chovná zvířata byla prodávána výhradně jiným farmářům. Jehňata jatečná byla nejčastěji a v největším objemu (99,1 %) prodávána zpracovatelům, stejně jako jatečné ovce (82,9 %). Cena zástavových a jatečných jehňat byla srovnatelná a pohybovala se okolo 53,3 Kč za kg živé váhy. Poněkud vyšší byla cena jatečných ovčí, která činila v průměru 92,1 Kč za kg živé váhy. Jatečná drůbež byla, obdobně jako v roce 2013, prodávána téměř výhradně zpracovatelům. Ostatní kategorie zvířat byly uvedeny pouze malým vzorkem farmářů, a proto nejsou tyto údaje v tabulce níže zahrnuty.

¹⁵ Při převodu kusů dobytka na tuny živé váhy, byly využity tyto koeficienty z Agronormativů: býk = 650 kg; plemenný býk = 1300 kg; jalovice, kráva = 500 kg; tele (zástav) = 150 kg; bahnice = 55 kg; jehně = 35 kg

Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2014

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)			MJ
				OD	DO	průměr	
Živočišné produkty							
kravské mléko	odbytové družstvo	16	38,1	8	12	10,1	Kč/litr
	prodej zpracovatelům	25	61,5	8,5	10,9	9,5	Kč/litr
	přímý prodej ¹⁾	14	0,4	13	25	17,4	Kč/litr
kozí mléko	přímý prodej ¹⁾	10	8,8	20	50	33,6	Kč/litr
kravský sýr	přímý prodej ¹⁾	3	11,4	165	350	278,3	Kč/kg
kozí sýr	přímý prodej ¹⁾	5	54,5	200	480	356	Kč/kg
vejce	prodej do maloobchodu	5	25,8	x	x	5	Kč/ks
	přímý prodej ¹⁾	14	1,5	3	5	3,9	Kč/ks
Skot							
telata zástav	prodej jiným farmářům	69	55,7	13 333	166 666	100 695	Kč/t
	zprostředkovatel	15	36,1	80 000	173 333	119 387	Kč/t
	prodej do zahraničí	3	8,2	x	x	133 333	Kč/t
krávy	prodej jiným farmářům	6	82,7	20 000	56 000	41 760	Kč/t
skot jatečný	prodej jiným farmářům	8	4,6	20 000	52 000	32 833	Kč/t
	zprostředkovatel	74	42,3	25 100	75 000	43 427	Kč/t
	prodej zpracovatelům	95	44,0	24 000	65 000	44 416	Kč/t
	přímý prodej ¹⁾	13	2,4	49 000	300 000	172 636	Kč/t
	prodej do zahraničí	14	6,7	40 000	48 000	45 250	Kč/t
chovný skot	prodej jiným farmářům	39	100,0	20 000	80 000	40 991	Kč/t
chovní býci	prodej jiným farmářům	15	99,0	9 231	65 385	37 308	Kč/t
chovné jalovice	prodej jiným farmářům	45	97,0	20 000	84 704	41 258	Kč/t
Ovce							
jehňata zástav	prodej jiným farmářům	7	100,0	x	x	57 143	Kč/t
jehňata jatečná	prodej zpracovatelům	15	99,1	50 000	65 714	53 835	Kč/t
chovné ovce	prodej jiným farmářům	8	100,0	18 182	109 091	42 727	Kč/t
jatečné ovce	prodej zpracovatelům	8	82,9	48 000	50 000	49 000	Kč/t
Drůbež							
jatečná drůbež	prodej zpracovatelům	7	100,0	50 000	52 000	51 333	Kč/t

¹⁾ V případě „přímého prodeje“ bylo možné v dotazníku vybírat z několika variant. Nejvíce zastoupen byl přímý prodej spotřebitelům přímo z farmy (80 %) a dále prodej na tržnicích (7,7 %).

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 760 subjektů

7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Smyslem zjišťování bylo určit rozsah prodeje z ekofarek přímo konečným spotřebitelům (tzv. prodej ze dvora). Přímý prodej zahrnuje: prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 109 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2014 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Celkem 109 ekofarek

uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. cca 3,3 %, což je pouze nepatrně větší podíl než v předchozím roce), viz Tab. 29.

Tab. 29 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2014)

Položka	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	3 560	100	4 024	100	3 907	100	3 928	100	3 808	100	4 109	100	7,9
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34	1 409	39,6	2 027	50,4	2 332	60	2 808	71,5	3 374	88,6	3 271	80	-3,1
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	80	5,7	107	5,3	154	6,6	75	2,7	108	3,2	109	3,3	0,9

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofarem s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofarem, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2015

Tento podíl je pravděpodobně vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které sice prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty. Pokud vezmeme v úvahu pouze ekofarmy, které v daném roce skutečně realizovaly prodej nějakého svého bioproduktu s certifikátem, pak zhruba každá sedmá prodala v roce 2014 jeden svůj bioprodukt ze dvora (14% podíl), což je naprosto stejný podíl jako v roce 2013.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy (viz Tab. 30).

Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2014)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy			
	<10 %	10 - 50 %		51 a více %
2008	53 % farem	31 % farem		16 % farem
2009	25 % farem	51 % farem		24 % farem
2010	40 % farem	34 % farem		26 % farem
2011	36 % farem	37 % farem		27 % farem
Rok	< 10 %	11 - 25 %	26 - 50 %	51 % a více
2012	26 % farem	33 % farem	18 % farem	23 % farem
2013	25 % farem	24 % farem	17 % farem	34 % farem
2014	25 % farem	32 % farem	18 % farem	25 % farem

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2015

Od roku 2012 je podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy rozdělen do čtyř kategorií. Kategorie pod 10 % a nad 50 % zůstala zachována a do většího detailu byla rozdělena kategorie 10 – 50 %. Proti roku 2013 ubylo v roce 2014 farem s obratem v rozmezí 51 % a více naopak výrazně přibýlo farem s obratem v rozmezí 11–25 %. U jedné čtvrtiny ekofarem, které uskutečnily v roce 2014 prodej ze dvora, tvořil tento způsob prodeje více než 50 % jejich příjmu.

Z ekofarem, které realizovaly prodej ze dvora a zároveň byly ochotny sdělit objem realizovaného obratu cestou přímého prodeje, jich 39 % uvedlo, že jejich obrat činil v roce 2014 za prodej ze dvora

100 až 500 tis. Kč. Dále byl u těchto farem nejvýznamnější obrat realizovaný v objemu do 20 tis. Kč, ten uvedlo 15 % ze sledovaných ekofarem.

Přímý prodej je řešením problému nedostatku odbytových kanálů pro ekologické zemědělce, vysoké konkurence, nejistoty a nízkých výkupních cen v tradičních odbytových kanálech. Tento způsob realizace produkce farem navíc přivádí spotřebitele až na farmu (vytváří se tak přímý vztah mezi zemědělcem a spotřebitelem) a současně je to nejúčinnější způsob propagace ekologického zemědělství a biopotravin s jasným multiplikačním efektem.

Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích čtyřech letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofarem (62 %) se specializovalo na prodej živočišných bioproduktů, 33 % ekofarek na prodej rostlinných produktů a 5 % ekofarek nabízelo živočišnou i rostlinnou produkci zároveň. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (29 farem), prodej mléka (23 farem), prodej masa (28 farem) - převážně hovězího a vajec (10 farem). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, hrušky, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (14 farem) a zeleniny (14 farem) - nejčastěji cibule, česnek a dýně. Prodáváno bylo také víno z hroznů (10 farem) a brambory (7 farem).

8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách (rok 2014)

Všeobecně se očekává, že v rámci EZ dochází na farmě k větší diverzifikaci činností, a tedy k vyššímu podílu příjmů z tzv. nezemědělských činností¹⁶ na celkových příjmech ekofarmy. Vyšší podíl farem zabývajících se nezemědělskou činností v rámci EZ potvrzují i údaje ČSÚ (29,03 % proti 17,48 % u podniků konvenčních¹⁷). Jednou z hlavních nezemědělských činností je i zpracování vlastních výrobků přímo na farmě a případně jejich následný prodej. Podíl podniků z celkového počtu podniků zabývajících se touto činností je obdobný v obou kategoriích (5 % v EZ a 4,5 % v KZ).

8.1 Zpracování bioproduktů na farmách

Z údajů z REP ke konci roku 2015 vyplývá, že z celkového počtu 542 registrovaných výrobců biopotravin bylo 204 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy více než třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé. Jejich podíl každoročně vzrůstal, ale v letech 2013–2015 tento podíl spíše stagnoval (z 20 % v roce 2008 až na 39 % v roce 2014) a v roce 2015 klesl na úroveň 37,6 %.

Podíl faremních zpracovatelů v rámci registrovaných ekozemědělců (tedy rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě) zůstává stále na nízké úrovni okolo 5 % (v roce 2014 činila tato hodnota 5,1 %). Z toho zhruba polovina faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozuje, a to zejména z následujících důvodů:

- běžící možné až dvouleté přechodné období po registraci¹⁸,
- nezájmu spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny, příp. jen příležitostná výroba malého množství v sezóně.

Jinými slovy zpracování na farmách v ČR se rozvíjí jen velmi pomalu a setrvává obezřetnost zemědělců v budování vlastního zpracování a rozjezdu přímého prodeje z farmy. Hlavními bariérami jsou jak legislativní náročnost pro zavedení zpracování a prodeje přímo na farmě, tak zejména nejistota, zda bude poptávka po bioproduktu dostatečná. Přesto počet farem snažících se uplatnit svoje bioprodukty přímo na trhu roste.

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům, dle mezinárodní klasifikace činností NACE, patří nápoje (nejvíce víno z vinných hroznů). Významné zůstává nadále zpracování mléka a mléčných výrobků, zpracování masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a boudách) a zpracování ovoce a zeleniny, viz Tab. 31.

¹⁶ *Nezemědělské činnosti jsou všechny výdělečné činnosti, které nemají charakter zemědělských prací a pro farmu mají ekonomický přínos.*

¹⁷ *Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2013 – Farm Structure Survey 2013; aktuálnější údaje budou k dispozici až po ukončení Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2016*

¹⁸ *Dle zákona o EZ se může výrobce biopotravin nejprve zaregistrovat a pak má až 24 měsíců na to, aby získal aspoň 1 osvědčení na biopotravinu.*

Tab. 31 Počet a zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v roce 2014 a 2015

NACE Kód	Výrobní zaměření	Počet faremních zpracovatelů ¹⁾	
		2014	2015
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	41	41
10.2	Zpracované a konzervované ryby, korýši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	30	33
10.31	Zpracované a konzervované brambory	0	0
10.32	Ovocné a zeleninové šťávy	4	7
10.39	Ostatní zpracované a konzervované ovoce a zelenina	26	26
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	1	1
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	45	51
10.6	Mlýnské a škrobářenské výrobky	6	6
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1	1
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	10	9
10.81	Cukr	0	0
10.82	Kakao, čokoláda a cukrovinky	0	0
10.83	Káva a čaj, zpracované	2	2
10.84	Koření a aromatické výtažky	1	2
10.85	Hotové pokrmy	0	0
10.86	Homogenizované potravinářské přípravky a dietní potraviny	0	0
10.89	Ostatní potravinářské výrobky j. n.	7	5
11.0	Nápoje	67	62
11.02	Víno z vinných hroznů	59	52
Celkem		201	204

¹⁾ Počet faremních zpracovatelů bioproduktů neboli výrobců biopotravin je v tabulce uveden včetně všech jejich provozoven. Pokud je zpracovááno více druhů bioproduktů, je zpracovatel zařazen dle převažující výrobní činnosti.

Zdroj: REP (údaje aktualizované vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990–1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004–2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO). V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“.

Od roku 2007 byla podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007–2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EZFRV, který nahradil „HRDP“ a „Operační program Zemědělství“. Titul „ekologické zemědělství“ byl v roce 2014 opět podporován v rámci AEO, kdy byla prodloužena platnost závazků z Programového období 2007–2013, podpora ekologických zemědělců tak byla realizována v rámci Osy II PRV pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadl pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Od roku 2007 mohly navíc subjekty registrované v EZ čerpat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III PRV a měly tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2015 byla nově dle čl. 29 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 podpora EZ navržena zvlášť mimo AEO. V rámci EZ byla podpora vyplácena obdobně jako do roku 2014 a to dle užití půdy, ovšem nově s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ (tj. po konverzi). Další změnou bylo rozšíření o nové tituly: krajinnotvorné sady, vinice, chmelnice, pěstování trav na semeno, travní porosty na orné půdě a odplevelování dočasným úhorem. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy bez souběhu produkce v rostlinné výrobě byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem.

9.1 Základní dotace na plochu

Jak již bylo zmíněno, v roce 2015 již měli ekologičtí zemědělci možnost vstupovat do nových závazků. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé období let 2015–2020 následovně:

Tab. 32 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2020, platná pro rok 2015

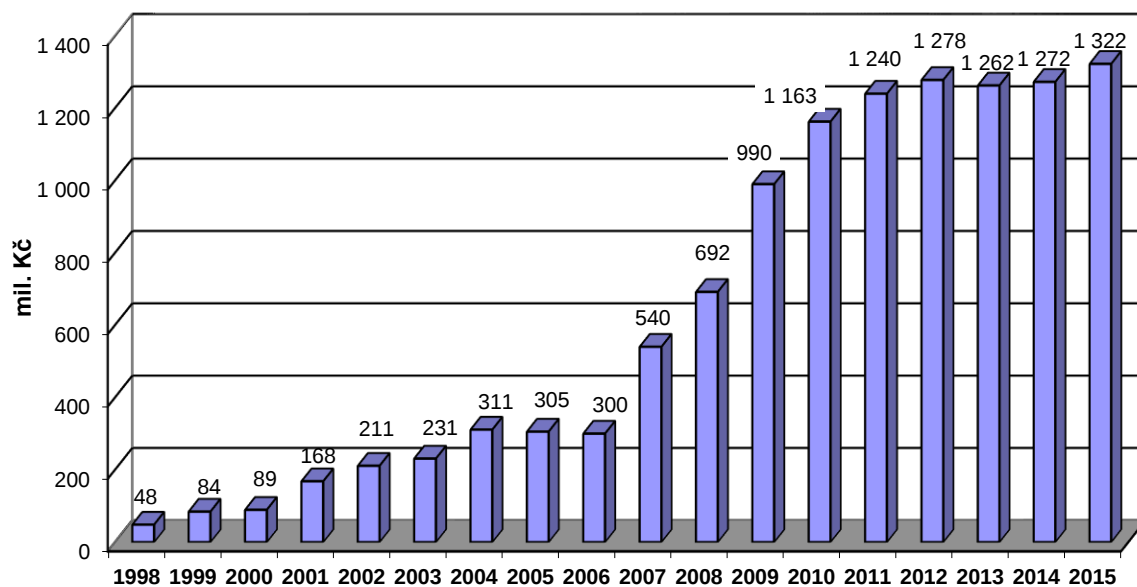
Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)	
		Přechodné období	Ekologická produkce
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	84	83
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466
	Pěstování trav na semeno	265	180
	Pěstování ostatních plodin	245	180
	Travní porost	79	69
	Úhor	34	29
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779
	Ovocný sad – ostatní	424	424
	Vínice	900	845
	Chmelnice	900	845
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinyotvorný sad	165	165

Zdroj: Program rozvoje venkova 2014–2020

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována tzv. intenzivně obhospodařovaným sadům (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (**intenzivní sady**: jadroviny – min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha, ovocné keře – min. 2 000 ks/ha; **ostatní sady**: ovocné stromy – min. 100 ks/ha, ovocné keře – min. 1 000 ks/ha).

Ze srovnání celkového vývoje výše plateb na hektar je patrné, že k největšímu nárůstu plateb došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU, tj. s implementací HRDP v roce 2004 (viz Graf 7). K dalšímu zvýšení plateb došlo opět při zavedení programového dokumentu PRV (2007–2013), a to poprvé výrazně u TTP (nárůst o 78 %) a dále nejvíce u trvalých kultur (nárůst o 91 %). Tento skokový nárůst je patrný i při srovnání průměrné platby na hektar. Ke zvýšení průměrné platby na hektar v letech 2007–2010 pak došlo zejména v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami (viz Tab. 33).

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, liší se každoročně jejich výše také v závislosti na uplatněném směnném kurzu (směnný kurz v roce 2015 činil pro nové závazky 27,735 Kč/EUR a 27,693 Kč/EUR pro závazky uzavřené v Programovém období 2007–2013). V roce 2015 bylo podáno 3 705 žádostí o podporu EZ na plochu 464 308 ha (tj. 94 % veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2014), viz Tab. 34. Zažádáno bylo o 1 322,1 mil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 3,9 % (tj. 50 mil. Kč). Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací více jak čtyřnásobně. Toto navýšení bylo způsobeno ve stejném poměru jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ, tak navýšením plateb na ha v rámci PRV.

Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2015)

Pozn.: Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: SZIF (údaje do roku 2014); Odbor environmentálních podpor PRV MZe (údaj pro rok 2015); zpracoval ÚZEI

Tab. 33 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)

Užití půdy	1998	1999-2000	2001-2003	2004-2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Změna (%)		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV / III	V / IV	XII/XI
Orná půda	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 086	4 158	4 074	3 889	3 953	3 909	4 260	76	21	9
TTP	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 872	1 905	1 866	1 781	1 811	1 790	1 951	10	78	9
TTP (bez souběhu)	x	x	x	x	x	2 346	2 387	2 339	2 233	2 270	2 244	2 446	x	x	9
Trvalé kultury	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 383	22 774	22 316	21 300	21 654	21 410	23 331	250	91	9
Trvalé kultury (extenzivní sady)	x	x	x	x	x	x	x	13 405	12 795	13 008	12 861	14 015	x	x	9
Zelenina	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	216	40	9
Speciální byliny	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	453	40	9
Průměrná platba	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 260	2 710	2 750	2 695	2 780	2 770	2 850	24	47	3
Celková podpora (mil. Kč) ¹⁾	48,1	84,2	168,0/ 230,8	310,9/ 299,7	539,9	691,7	989,6	1 162,6	1 239,7	1 277,6	1 262,3	1 272,3	35	80	1

¹⁾ Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplácených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.
Pozn.: Platby v letech 2007 až 2014 byly přepočteny na Kč dle směnného kurzu platného pro přepočet sazeb v rámci AEO, a to 27,525 Kč/EUR (2007); 26,364 Kč/EUR (2008); 26,825 Kč/EUR (2009); 26,285 Kč/EUR (2010); 25,088 Kč/EUR (2011); 25,505 Kč/EUR (2012); 25,218 Kč/EUR (2013) a 27,481 Kč/EUR (2014).

Tab. 34 Zažádané platby na plochu v roce 2015

Užití půdy	Zažádaná výměra (ha)		Sazba na ha (v Kč)		Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)
	EAFRD	Nové	EAFRD	Nové	
Trvalé travní porosty	127 090	274 781	2 215	2 302	914 050
Zelenina a speciální byliny	953	1 567	15 617	13 895	36 656
Ostatní orná půda, trávy na semeno, odplevelení a úhor	15 827	37 943	4 292	5 160	263 715
Vínice	453	407	23 509	23 856	20 375
Chmelnice	0	5	23 509	23 440	117
Intenzivní sady	1 209	1 244	23 509	21 887	55 650
Ostatní sady	1 202	988	14 122	11 760	28 594
Krajinotvorné sady	x	639	x	4 576	2 924
Celkem	146 734	317 574	x	x	1 322 082¹⁾

¹⁾ Z důvodu zaokrouhlování se nejedná o součtovou hodnotu.

Zdroj: Odbor environmentálních podpor PRV MZe, zpracoval ÚZEI

9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření PRV při bodovém hodnocení podaných projektů. V rámci výzev pro roky 2015–2017 se jedná o podporu investic v následujících operacích: Investice do zemědělských podniků (Operace 4. 1. 1), Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů (Operace 4. 2. 1), Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh (Operace 16. 2. 2).

Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2015

Operace	Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
	(abs.)	(%)	(mil. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	355	23,64	386,60	9,02
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	38	12,10	80,99	9,86
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	1	3,70	65,02	6,15
Celkem	394	21,38	532,61	8,64

Zdroj: Odbor řídicí orgán PRV MZe, zpracoval ÚZEI

V rámci těchto tří operací byla v roce 2015 více než pětina (21,4 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ (23,24 % v roce 2014), a to s požadavkem o dotaci ve výši 532,6 mil. Kč (8,6 % všech dotací). K nejčastěji využívané operaci v roce 2015 patřila operace „Investice do zemědělských podniků“, ve které bylo alokováno nejvíce finančních prostředků (viz Tab. 35). V roce 2014 z bodově zvýhodněných opatření proběhl příjem žádostí jen u opatření Modernizace zemědělských subjektů s požadavkem o dotaci ve výši 180,05 mil. Kč, což představovalo více než 19 % všech zažádaných dotací

Závěr zprávy

Údaje prezentované v této zprávě jsou získávány díky finanční podpoře a zájmu MZe mít k dispozici aktuální statistické informace o ekologickém zemědělství v ČR. Sběr potřebných údajů je prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi na základě dotazníku, který je vyplňován za ekofarmy hospodařící v systému ekologického zemědělství v daném roce šetření. Za rok 2015 byly získány údaje od 4 109 ekozemědělců.

Důvodem sběru těchto dat je potřeba získat podklady pro vyplnění povinných statistických výkazů o EZ pro Eurostat a dále mít k dispozici údaje potřebné pro popis reálné situace v ekologickém sektoru a hodnocení státní politiky pro EZ.

Z výše popsanych údajů vyplývá, že v roce 2015 byla z PRV poskytnuta podpora sektoru EZ v celkové výši zhruba 1,86 mld. Kč. Z toho v rámci opatření "Ekologického zemědělství" bylo zažádáno o 1,33 mld. Kč a v rámci tří bodově zvýhodněných operací PRV o dalších cca 532,6 mil. Kč. K této částce je třeba přičíst další finanční prostředky žádané např. z titulů Agroenvironmentálních klimatických opatření (AEKO), zejména titulů spadajících pod "Ošetřování travních porostů". Z výše uvedeného je zřejmé, že je nezbytné mít k dispozici detailní informace o vývoji EZ k hodnocení dosavadní státní politiky a zejména k poskytování argumentů pro vynakládání veřejných finančních prostředků právě do ekologického sektoru.

Z tohoto důvodu se také MZe rozhodlo v roce 2012 podpořit další tematický úkol zaměřený na porovnání ekonomiky ekologického a konvenčního zemědělství (skupiny výrobního zaměření, třídy ekonomické velikosti, kategorie LFA absolutně i v přepočtu Kč/ha) v rámci sítě FADN.

Pokračovat bude taktéž tento tematický úkol a sběr výše popsanych informací bude probíhat v pravidelných ročních intervalech. Cílem je proces sběru dat maximálně zautomatizovat a údaje existující v jiných šetřeních či databázích (např. ČSÚ, registr zvířat, registr vinic a sadů na ÚKZÚZ aj.) čerpat přednostně z těchto zdrojů. Část údajů lze např. čerpat online z registru všech ekologických podnikatelů (REP) dostupného na stránkách MZe, který je z pohledu povinných hlášení a evidencí velkým přínosem.